Izdevējs: Saeima
Veids: likums
Pieņemts: 19.06.1998.
Stājas spēkā: 22.07.1998.

Publicēts:
Latvijas Vēstnesis, 199/200, 08.07.1998.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 15, 04.08.1998.

Attēlotā redakcija: 28.10.2026. - 30.06.2028.

Grozījumi:

09.03.2000. likums / LV, 111/112, 28.03.2000.; Ziņotājs, 8, 20.04.2000. / Stājas spēkā 11.04.2000.
18.05.2000. likums / LV, 187/188, 25.05.2000.; Ziņotājs, 12, 22.06.2000. / Stājas spēkā 08.06.2000.
15.11.2001. likums / LV, 175, 04.12.2001.; Ziņotājs, 24, 27.12.2001. / Stājas spēkā 18.12.2001.
31.10.2002. likums / LV, 163, 08.11.2002.; Ziņotājs, 23, 12.12.2002. / Stājas spēkā 22.11.2002.
15.05.2003. likums / LV, 82, 03.06.2003.; Ziņotājs, 12, 26.06.2003. / Stājas spēkā 17.06.2003.
20.05.2004. likums / LV, 82, 25.05.2004.; Ziņotājs, 12, 30.06.2004. / Stājas spēkā 27.05.2004.
17.03.2005. likums / LV, 52, 01.04.2005.; Ziņotājs, 8, 28.04.2005. / Stājas spēkā 15.04.2005.
19.10.2006. likums / LV, 174, 01.11.2006.; Ziņotājs, 22, 23.11.2006. / Stājas spēkā 15.11.2006.
08.03.2007. likums / LV, 51, 27.03.2007.; Ziņotājs, 9, 10.05.2007. / Stājas spēkā 10.04.2007.
29.06.2008. likums / LV, 107, 15.07.2008.; Ziņotājs, 15, 14.08.2008. / Stājas spēkā 29.07.2008.
12.06.2009. likums / LV, 96, 19.06.2009.; Ziņotājs, 14, 23.07.2009. / Stājas spēkā 01.07.2009.
15.10.2009. likums / LV, 175, 04.11.2009. / Stājas spēkā 18.11.2009.
26.11.2009. likums / LV, 193, 09.12.2009. / Stājas spēkā 01.01.2010.
04.03.2010. likums / LV, 47, 24.03.2010. / Stājas spēkā 07.04.2010.
16.12.2010. likums / LV, 205, 29.12.2010. / Stājas spēkā 01.01.2011.
01.07.2011. likums / LV, 112, 20.07.2011. / Stājas spēkā 03.08.2011.
04.08.2011. likums / LV, 132, 24.08.2011. / Stājas spēkā 01.10.2011.
30.05.2013. likums / LV, 118, 20.06.2013. / Stājas spēkā 04.07.2013.
27.02.2014. likums / LV, 51, 12.03.2014. / Stājas spēkā 31.03.2014.
06.03.2014. likums / LV, 60, 25.03.2014. / Stājas spēkā 08.04.2014.
26.11.2015. likums / LV, 245, 15.12.2015. / Stājas spēkā 29.12.2015.
23.11.2016. likums / LV, 241, 10.12.2016. / Stājas spēkā 01.01.2017.
02.03.2017. likums / LV, 54, 14.03.2017. / Stājas spēkā 28.03.2017.
22.11.2017. likums / LV, 242, 06.12.2017. / Stājas spēkā 01.07.2018.
03.05.2018. likums / LV, 97, 18.05.2018. / Stājas spēkā 01.06.2018.
13.11.2019. likums / LV, 240, 28.11.2019. / Stājas spēkā 01.01.2020.
12.12.2019. likums / LV, 257A, 23.12.2019. / Stājas spēkā 06.01.2020.
11.06.2020. likums / LV, 119C, 22.06.2020. / Stājas spēkā 23.06.2020.
01.10.2020. likums / LV, 199, 14.10.2020. / Stājas spēkā 28.10.2020.
25.02.2021. likums / LV, 42, 02.03.2021. / Stājas spēkā 03.03.2021.
Satversmes tiesas 25.03.2021. spriedums / LV, 62, 30.03.2021. / Stājas spēkā 30.03.2021.
11.11.2021. likums / LV, 227, 24.11.2021. / Stājas spēkā 08.12.2021.
16.11.2021. likums / LV, 234A, 04.12.2021. / Stājas spēkā 01.01.2022.
16.12.2021. likums / LV, 252, 30.12.2021. / Stājas spēkā 01.07.2022.
08.03.2023. likums / LV, 57A, 21.03.2023. / Stājas spēkā 01.04.2023.
20.04.2023. likums / LV, 84A, 02.05.2023. / Stājas spēkā 16.05.2023.
27.04.2023. likums / LV, 91, 15.05.2023. / Stājas spēkā 16.05.2023.
07.12.2023. likums / LV, 247, 21.12.2023. / Stājas spēkā 01.01.2024.
20.06.2024. likums / LV, 124, 28.06.2024. / Stājas spēkā 29.06.2024.
28.11.2024. likums / LV, 242, 12.12.2024. / Stājas spēkā 26.12.2024.
18.06.2026. likums / LV, 122A, 30.06.2026. / Stājas spēkā 14.07.2026.
01.10.2026. likums / LV, 198, 14.10.2026. / Stājas spēkā 28.10.2026.

Saeima ir pieņēmusi un Valsts
prezidents izsludina šādu likumu:

Bērnu tiesību aizsardzības likums

I nodaļa. Vispārīgie noteikumi

1.pants. Likumā lietotie termini

Likumā ir lietoti šādi termini:

1) **bārenis** — bērns, kura vecāki ir miruši vai likumā noteiktajā kārtībā atzīti par mirušiem;

2) **bez vecāku gādības palicis bērns** — bērns, kura vecāki nav zināmi, ir pazuduši vai ilgstošas slimības dēļ nespēj realizēt aizgādību vai kura vecākiem pārtrauktas vai atņemtas aizgādības tiesības;

3) **audžuģimene** — ģimene vai persona, kas nodrošina aprūpi bērnam, kuram uz laiku vai pastāvīgi atņemta viņa ģimeniskā vide vai kura interesēs nav pieļaujama palikšana savā ģimenē, līdz brīdim, kad bērns var atgriezties savā ģimenē vai, ja tas nav iespējams, tiek adoptēts, viņam nodibināta aizbildnība vai bērns ievietots bērnu aprūpes iestādē;

3^1) **specializētā audžuģimene** — audžuģimene, kas nodrošina aprūpi noteiktas mērķgrupas bērnam, kuram ir nepieciešama īpaša aprūpe;

4) **atbalsta ģimene** — ģimene, kas bērna aprūpē sniedz atbalstu citai ģimenei, pamatojoties uz pašvaldības sociālā dienesta veiktu izvērtējumu par atbalsta nepieciešamību;

5) **uzticības persona** — persona, kas sniedz atbalstu ģimenē esošam bērnam, pamatojoties uz pašvaldības sociālā dienesta veiktu izvērtējumu par atbalsta nepieciešamību;

6) **pajumte** — dzīvošanai derīgā stāvoklī esoša apkurināma dzīvojamā telpa (mājoklis), kas atbilst būvniecības un sanitāro normu prasībām;

7) **ārpusģimenes aprūpe** — aprūpe, kas bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem tiek nodrošināta pie aizbildņa, audžuģimenē, bērnu aprūpes iestādē;

8) **bērnu aprūpes iestāde** — iestāde, kurā tiek nodrošināta sociālā aprūpe un sociālā rehabilitācija bāreņiem vai bez vecāku gādības palikušiem bērniem, kā arī bērniem, kuriem nepieciešama sociālā rehabilitācija vai īpaša aprūpe veselības stāvokļa dēļ;

9) *(izslēgts ar 12.12.2019. likumu)*;

9^1) **vardarbība** — visu veidu fiziska vai emocionāla cietsirdība, seksuāla izmantošana, pamešana novārtā vai cita veida izturēšanās, kas apdraud vai var apdraudēt bērna veselību, dzīvību, attīstību vai pašcieņu;

10) **seksuāla izmantošana** — jebkādas seksuāla rakstura darbības ar bērnu nolūkā sniegt vai gūt seksuālu stimulāciju vai seksuālu apmierinājumu, vai citādu labumu, ko veic pieaugušais vai cits bērns, kurš sava vecuma vai attīstības dēļ atrodas atbildības, uzticības vai spēka pozīcijās attiecībā pret upuri ar fizisku kontaktu vai bez šāda kontakta ar bērna ķermeni, tai skaitā pakļaujot bērnu citu seksualitātei vai izmantojot informācijas vai komunikāciju tehnoloģijas;

11) **fiziska vardarbība** — bērna veselībai vai dzīvībai bīstams apzināts spēka pielietojums saskarsmē ar bērnu vai apzināta bērna pakļaušana kaitīgu faktoru, tai skaitā tabakas izstrādājumu vai augu smēķēšanas produktu dūmu vai elektroniskās smēķēšanas ierīču tvaiku, iedarbībai;

12) **emocionāla vardarbība** — bērna pašcieņas aizskaršana vai psiholoģiska ietekmēšana (draudot viņam, lamājot, pazemojot viņu, bērna klātbūtnē vardarbīgi izturoties pret viņa tuvinieku vai citādi kaitējot viņa emocionālajai attīstībai);

13) *(izslēgts ar 11.06.2020. likumu);*

13[1]) **nolaidība** — bērna aprūpes un uzraudzības pienākumu nepildīšana vai pavirša, nevērīga pildīšana;

13[2]) **pamešana novārtā** — ilgstoša vai sistemātiska nolaidība pret bērnu, kas kaitē vai var kaitēt bērna attīstībai, vai rada bērnam fiziskas vai psihoemocionālas ciešanas;

13[3]) **bērna aprūpes pienākumu nepildīšana** — bērna fizisko, emocionālo, sociālo vajadzību, veselības aprūpes un izglītības nenodrošināšana, kā arī bērna vecumam neatbilstoša aprūpe, kas ilgtermiņā apdraud bērna veselību un attīstību;

14) **ielas bērni** — bērni, kuriem ir nepietiekama saikne ar ģimeni un kuri lielāko daļu laika pavada uz ielas vai citos bērna attīstībai nepiemērotos apstākļos;

15) **viesģimene** — laulātie vai persona, kas uz laiku uzņem savā dzīvesvietā bērnu aprūpes iestādē ievietotu bērnu vai bērnu aprūpes iestādē kontaktējas ar tur ievietotu bērnu;

16) **daudzbērnu ģimene** — ģimene, kuras aprūpē ir vismaz trīs bērni, to skaitā audžuģimenē ievietoti un aizbildnībā esoši bērni. Par daudzbērnu ģimenes bērnu uzskatāma arī pilngadīga persona, kas nav sasniegusi 24 gadu vecumu, ja tā iegūst vispārējo, profesionālo vai augstāko izglītību vai 11 mēnešus pilda valsts aizsardzības dienestu;

17) **bērnu uzraudzības pakalpojums** — kvalificēts uzraudzības un aprūpes pakalpojums, kura mērķis ir nodrošināt bērna atrašanos pieaugušā klātbūtnē un drošu, saturīgu un lietderīgu dienas organizēšanu bērnam, sekmējot bērna vispusīgu attīstību;

18) *(izslēgts ar 27.04.2023. likumu)*.

(17.03.2005. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.06.2008., 15.10.2009., 30.05.2013., 26.11.2015., 22.11.2017., 12.12.2019., 11.06.2020., 11.11.2021., 20.04.2023., 27.04.2023. un 20.06.2024. likumu, kas stājas spēkā 29.06.2024.)

2.pants. Likuma uzdevums

(1) Šā likuma uzdevums ir noteikt bērna tiesības, brīvības un to aizsardzību, ņemot vērā, ka bērnam kā fiziski un intelektuāli nenobriedušai personai vajadzīga īpaša aizsardzība un gādība.

(2) Šis likums regulē arī pamatnosacījumus, saskaņā ar kuriem kontrolējama bērna uzvedība un nosakāma viņa atbildība, tas reglamentē vecāku un citu fizisko un juridisko personu, kā arī valsts un pašvaldību tiesības, pienākumus un atbildību par bērna tiesību nodrošināšanu, nosaka bērna tiesību aizsardzības sistēmu un tās darbības tiesiskos principus.

(3) Bērna tiesību aizsardzība ir valsts politikas sastāvdaļa. Valsts un pašvaldības organizē un kontrolē bērna tiesību aizsardzību visā valsts teritorijā.

(09.03.2000. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 11.04.2000.)

3.pants. Bērns un bērna tiesību vienlīdzības princips

(1) Bērns ir persona, kas nav sasniegusi 18 gadu vecumu, izņemot tās personas, kuras saskaņā ar likumu izsludinātas par pilngadīgām vai stājušās laulībā pirms 18 gadu vecuma sasniegšanas.

(2) Bērna tiesības un brīvības valsts nodrošina visiem bērniem bez jebkādas diskriminācijas — neatkarīgi no bērna, viņa vecāku, aizbildņu, ģimenes locekļu rases, tautības, dzimuma, valodas, partijas piederības, politiskās un reliģiskās pārliecības, nacionālās, etniskās vai sociālās izcelsmes, dzīvesvietas valstī, mantiskā un veselības stāvokļa,

dzimšanas vai citiem apstākļiem.

(3) Administratīvo pārkāpumu tiesību un krimināltiesību jomā personai līdz 18 gadu vecumam piemēro visas attiecīgās tiesību normas, kas piemērojamas nepilngadīgām personām.

(09.03.2000. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 17.03.2005. un 26.11.2015. likumu, kas stājas spēkā 29.12.2015.)

4.pants. Bērna tiesību aizsardzības mērķi

Bērna tiesības tiek aizsargātas, lai sasniegtu šādus mērķus:

1) sabiedrības interesēm atbilstošas vērtību orientācijas veidošanos un nostiprināšanos bērnā;

2) bērna orientāciju uz darbu kā vienīgo morāli atbalstāmo eksistences līdzekļu iegūšanas un labklājības avotu;

3) bērna orientāciju uz ģimeni kā sabiedrības organizācijas pamatvērtību un vienu no sabiedrības un indivīda galvenajām vērtībām;

4) bērna orientāciju uz veselīgu dzīvesveidu kā tautas izdzīvošanas objektīvu priekšnosacījumu;

5) bērna drošību, kā arī viņa veselības un dzīvības maksimālu aizsardzību, sevišķu uzmanību tam veltot publisku pasākumu vai bērniem pieejamu publisku izklaides, sporta vai atpūtas vietu apmeklēšanas, bruņotu konfliktu, ugunsgrēku vai citu ārkārtas situāciju (plūdu, vētras, paaugstināta radiācijas līmeņa u.tml.) laikā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 19.10.2006. likumu, kas stājas spēkā 15.11.2006.)

5.pants. Bērna tiesību aizsardzības subjekti

(1) Bērna tiesību aizsardzību valstī nodrošina:

1) bērna vecāki (adoptētāji), audžuģimene un aizbildņi;

2) izglītības, kultūras, veselības aprūpes un bērnu aprūpes iestādes;

3) valsts un pašvaldību institūcijas;

4) sabiedriskās organizācijas un citas fiziskās vai juridiskās personas, kuru darbība saistīta ar atbalsta un palīdzības sniegšanu bērniem;

5) darba devēji.

(2) Aizsargājamas arī bērnu organizācijas un ģimene.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000. un 17.03.2005. likumu, kas stājas spēkā 15.04.2005.)

5.[1] pants. Subjekti, kuriem nepieciešamas speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā

(1) Speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā ir nepieciešamas:

1) ārpusģimenes aprūpes iestāžu vadītājam, sociālajam darbiniekam un sociālajam rehabilitētājam;

2) bāriņtiesas priekšsēdētājam, bāriņtiesas priekšsēdētāja vietniekam, bāriņtiesas loceklim, bāriņtiesas priekšsēdētāja palīgam, bāriņtiesas locekļa palīgam un personai, ja tā pašvaldības domes uzdevumā nodrošina juridisko atbalstu bāriņtiesai lēmuma sagatavošanā un citu bāriņtiesai noteikto uzdevumu izpildē;

3) izglītības iestādes vadītājam un vadītāja vietniekam audzināšanas darbā;

4) Izglītības kvalitātes valsts dienesta speciālistam;

5) jaunatnes lietu speciālistam;

6) ieslodzījuma vietas darbiniekam, kurš strādā ar nepilngadīgajiem;

7) pašvaldības administratīvās komisijas priekšsēdētājam, priekšsēdētāja vietniekam un locekļiem vai pašvaldības administratīvās komisijas bērnu lietu apakškomisijas priekšsēdētājam, priekšsēdētāja vietniekam un locekļiem;

8) pašvaldības pedagoģiski medicīniskās komisijas vadītājam;

9) pašvaldības policijas darbiniekam, kurš strādā ar bērniem un ģimenēm;

10) pašvaldības sociālā dienesta sociālajam darbiniekam, kurš strādā ar bērniem un ģimenēm;

11) prokuroram;

12) sociālajam pedagogam un psihologam, kurš strādā ar bērniem;

13) sociālā dienesta vadītājam;

14) tiesnesim;

15) Bērnu aizsardzības centra amatpersonai un darbiniekam, kurš iesaistīts bērnu aizsardzības nodrošināšanā;

16) Valsts pedagoģiski medicīniskās komisijas vadītājam;

17) Valsts policijas amatpersonai, kura strādā ar bērniem;

18) vispārējās izglītības, profesionālās izglītības un interešu izglītības pedagogam;

19) Valsts probācijas dienesta darbiniekam;

19[1]) advokātam;

19[2]) tiesu izpildītājam;

19[3]) tiesu psiholoģijas ekspertam, kurš veic bērnu psiholoģiskā stāvokļa izpēti;

19[4]) zvērinātam notāram;

20) jebkurai citai personai, ja ar tās pieņemtu pārvaldes lēmumu (it īpaši administratīvo aktu), faktisko rīcību vai cita veida darba vai dienesta pienākumu veikšanu tiek vai var tikt skartas bērna tiesības un tiesiskās intereses.

(1[1]) Lai šā panta pirmās daļas 6., 11., 14., 17. un 19.[1] punktā minētās personas apgūtu speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, tajā skaitā par saskarsmi ar nepilngadīgo kriminālprocesa laikā, kā arī lai šā panta pirmās daļas 19.[4] punktā minētās personas apgūtu speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, Bērnu aizsardzības centrs organizē mācības atbilstoši likumā par valsts budžetu kārtējam gadam piešķirtajiem līdzekļiem.

(2) Kārtību, kādā apgūstamas speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, kā arī šo zināšanu saturu un apjomu nosaka Ministru kabinets.

(3) Kārtību, kādā tiek organizēta speciālo zināšanu apguve bērnu tiesību aizsardzības jomā, kā arī prasības pasniedzējiem, kuri īsteno attiecīgās mācības, nosaka Ministru kabinets.

(4) Lai nodrošinātu informācijas apriti un pieejamību attiecībā uz mācību par speciālajām zināšanām bērnu tiesību aizsardzības jomā organizēšanu un subjektiem, kuri ir apguvuši šīs zināšanas, Bērnu aizsardzības centrs valsts informācijas sistēmā nodrošina informāciju par mācību organizētājiem un pasniedzējiem, savukārt mācību organizētāji tajā nodrošina subjektu, kuri ir pieteikušies minētajām mācībām vai tās apguvuši, un izsniegto apliecinājumu par apgūtajām zināšanām uzskaiti.

(30.05.2013. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 06.03.2014., 03.05.2018., 12.12.2019., 11.06.2020., 11.11.2021., 07.12.2023. un 28.11.2024. likumu, kas stājas spēkā 26.12.2024. Ceturtā daļa stājas spēkā 01.05.2025. Sk. pārejas noteikumu 55. un 56. punktu)

5.[2] pants. Psihologa atzinums lietās, kas saistītas ar bērnu tiesību aizsardzību

(1) Psihologa atzinumu par psiholoģiskās izpētes rezultātiem tiesai, bāriņtiesai, policijai un prokuratūrai lietās, kas saistītas ar bērnu tiesību aizsardzību, ir tiesīgs sniegt psihologs, kurš sertificēts klīniskās un veselības psiholoģijas vai juridiskās psiholoģijas profesionālās darbības jomā un kuram ir triju gadu profesionālā darbība bērnu vai ģimeņu izpētē. Atzinumā norāda informāciju atbilstoši Psihologu likumā noteiktajam.

(2) *(Izslēgta ar 11.11.2021. likumu)*
(30.05.2013. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 11.11.2021. likumu, kas stājas spēkā 08.12.2021.)

6.pants. Bērna tiesību aizsardzības princips

(1) Tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras.

(2) Visām darbībām attiecībā uz bērnu neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts vai pašvaldību institūcijas, sabiedriskās organizācijas vai citas fiziskās un juridiskās personas, kā arī tiesas un citas tiesībaizsardzības iestādes, prioritāri ir jānodrošina bērna tiesības un intereses. Šīs personas ievēro bērna labākās intereses visās darbībās, kas tieši vai netieši skar vai var skart bērnu:

1) novērtējot jebkuru ar bērnu saistītu gadījumu;

2) rīkojoties jebkādā ar bērnu saistītā lietā;

3) pieņemot jebkuru lēmumu saistībā ar bērnu.

(2[1]) Nosakot bērna labākās intereses, nepieciešams tiekties uz bērna situācijas ilgtspējīgu risinājumu, atbilstoši situācijai ņemot vērā, cik lielā mērā veicamie pasākumi nodrošina:

1) bērnam emocionāli tuvas, pastāvīgas, ģimeniskas attiecības;

2) bērna vajadzībām un spējām atbilstošu izglītību;

3) bērna vajadzībām atbilstošu veselības aizsardzību;

4) bērna vecumam, emocionālajām un fiziskajām vajadzībām atbilstošu aprūpi;

5) atbalstu bērna līdzsvarotai garīgajai un fiziskajai attīstībai;

6) iespēju bērnam attīstīt savu individualitāti, spējas un intereses;

7) bērna līdzdalību ar viņu saistītu lēmumu pieņemšanas procesos;

8) bērna viedokļa uzklausīšanu un ievērošanu atbilstoši bērna vecumam, briedumam un spējai viedokli formulēt;

9) bērna pasargāšanu no lojalitātes konflikta;

10) drošu vidi, kurā bērnam augt un attīstīties, aizsardzību no vardarbības, apdraudējuma, antisociālas uzvedības un atkarību ietekmes;

11) bērna identitātes saglabāšanu;

12) bērna atbildības izjūtas veidošanu;

13) citus bērna attīstībai un labklājībai nozīmīgus apstākļus.

(3) Bērna tiesību aizsardzība īstenojama, sadarbojoties ar ģimeni, valsts un pašvaldību institūcijām, sabiedriskajām organizācijām un citām fiziskajām un juridiskajām personām. Institūciju sadarbības organizēšanu un kārtību, kādā īstenojama bērnu tiesību aizsardzība, nosaka Ministru kabinets.

(4) Bērna ārpusģimenes aprūpes laikā tiek veikti nepieciešamie pasākumi bērna un vecāku atkalapvienošanās nodrošināšanai.

(5) Darbība vai bezdarbība, kuras rezultātā netiek ievērotas bērna tiesības (bērna atstāšana bez minimāliem iztikas līdzekļiem, pajumtes, aprūpes, aizbildnības), vai citas darbības, kas ierobežo bērna personiskās vai īpašuma tiesības un brīvības, uzskatāmas par amorālām un pretlikumīgām.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 15.05.2003., 17.03.2005., 02.03.2017. un 11.11.2021. likumu, kas stājas spēkā 08.12.2021.)

II nodaļa. Bērna pamattiesības

7.pants. Bērna tiesības uz dzīvību un attīstību

Katram bērnam ir neatņemamas tiesības uz dzīvības un attīstības aizsardzību.

7.[1] pants. Bērna tiesības uz ģimeni

Katram bērnam ir neatņemamas tiesības uz ģimeni.

(03.05.2018. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.06.2018.)

8.pants. Bērna tiesības uz individualitāti

(1) Kopš dzimšanas brīža bērnam ir tiesības uz vārdu, uzvārdu un pilsonības iegūšanu. Bērnu reģistrē atbilstoši likumam.

(2) Bērnam ir tiesības uz savas identitātes saglabāšanu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000. likumu, kas stājas spēkā 11.04.2000.)

9.pants. Bērna tiesības uz privāto dzīvi, personas neaizskaramību un brīvību

(1) Bērnam ir tiesības uz privāto dzīvi, dzīvojamās telpas un korespondences noslēpumu, personas neaizskaramību un brīvību.

(2) Pret bērnu nedrīkst izturēties cietsirdīgi, nedrīkst viņu mocīt un fiziski sodīt, aizskart viņa cieņu un godu.

10.pants. Bērna tiesības uz pilnvērtīgiem dzīves apstākļiem

(1) Bērnam ir tiesības uz tādiem dzīves apstākļiem un labvēlīgu sociālo vidi, kas nodrošina pilnvērtīgu fizisko un intelektuālo attīstību. Katram bērnam ir jāsaņem atbilstošs uzturs, apģērbs un pajumte.

(2) Bērnam ar fiziskiem un garīgiem traucējumiem ir tiesības arī uz visu, kas nepieciešams viņa speciālo vajadzību apmierināšanai.

(3) Bērnam ir tiesības uz pastāvīgu dzīvesvietu.

(4) *(Izslēgta ar 31.10.2002. likumu)*

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000. un 31.10.2002. likumu, kas stājas spēkā 22.11.2002.)

11.pants. Bērna tiesības uz izglītību un jaunradi

(1) Valsts nodrošina visiem bērniem vienādas tiesības un iespējas iegūt izglītību atbilstoši katra spējām. Valsts un pašvaldība nodrošina visiem bērniem speciālo vajadzību izvērtējumu, uzsākot obligāto izglītību, un nodrošina bērna vajadzībām atbilstošus individuālus pedagoģiskā un psiholoģiskā atbalsta pasākumus valsts, pašvaldības un privātajās mācību iestādēs.

(2) Bērnam ir tiesības uz bezmaksas pirmsskolas sagatavošanu, pamata un vidējo izglītību, kā arī arodizglītību.

(3) Pie Latvijas mazākumtautībām piederošiem bērniem ir tiesības iegūt izglītību dzimtajā valodā atbilstoši izglītības likumam.

(4) Bērnam ir autortiesības, kā arī patenttiesības uz savu izgudrojumu.

(5) Bērnam ir tiesības apgūt kultūras mantojumu un piedalīties tā aizsardzībā, kā arī attīstīt savas jaunrades spējas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000. un 01.10.2020. likumu, kas stājas spēkā 28.10.2020. Grozījums pirmajā daļā par visu bērnu speciālo vajadzību izvērtējumu stājas spēkā 01.09.2021. Sk. pārejas noteikumu 42. punktu)

12.pants. Bērna sociālās tiesības

(1) Bērnam ir tiesības apgūt profesiju un atbilstoši tai izvēlēties darbu. Profesijas apguve tiek nodrošināta izglītības iestādēs, bet bērniem, kuri sasnieguši 15 gadu vecumu un ir reģistrējušies kā bezdarbnieki, — ar valsts nodarbinātības dienesta starpniecību.

(2) Bērnam ir tiesības uz bezmaksas veselības aprūpi, ko nosaka valsts programma. Valsts nodrošina visiem bērniem agrīnu attīstības izvērtējumu no pusotra gada līdz triju gadu vecumam, lai sekmētu attīstības traucējumu un iespējamu speciālo vajadzību savlaicīgu atpazīšanu.

(3) Bērnam, kurš nesaņem pietiekamu vecāku aprūpi, ir tiesības uz valsts un pašvaldības sociālo palīdzību un sociālajiem pakalpojumiem.

(4) Katram bārenim un bez vecāku gādības palikušam bērnam valsts un pašvaldība nodrošina Ministru kabineta noteiktās sociālās garantijas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000., 17.03.2005. un 01.10.2020. likumu, kas stājas spēkā 28.10.2020. Grozījums otrajā daļā stājas spēkā 01.07.2021. Sk. pārejas noteikumu 43. punktu)

13.pants. Bērna brīvības

(1) Bērnam ir tiesības brīvi izteikt savas domas, šajā nolūkā saņemt un sniegt jebkāda veida informāciju, tiesības tikt uzklausītam, kā arī tiesības uz apziņas un ticības brīvību. Bērna reliģisko piederību nosaka vecāki.

(2) Bērnam ir tiesības uz biedrošanās brīvību tiktāl, ciktāl tas neapdraud viņa veselību un dzīvību.

(3) Bērnam ir tiesības piedalīties pašpārvaldē izglītības, kultūras un sporta jomā. Jebkurās citās jomās, kas skar bērna intereses, bērna viedoklim veltāma pienācīga vērība atbilstoši viņa vecumam un briedumam.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000. likumu, kas stājas spēkā 11.04.2000.)

14.pants. Bērna tiesības uz īpašumu

(1) Bērnam ir tiesības uz īpašumu.

(2) Bērnam ir tiesības atkarībā no viņa vecuma pašam vai ar savu likumīgo pārstāvju starpniecību veikt darījumus un īstenot citas likumā noteiktās īpašnieka tiesības.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000. likumu, kas stājas spēkā 11.04.2000.)

15.pants. Bērna tiesības uz aizsardzību no ekspluatācijas

(1) Bērnam ir tiesības būt pasargātam no ekonomiskas ekspluatācijas, no nodarbināšanas bīstamos vai viņa veselībai, fiziskajai, psihiskajai vai tikumiskajai attīstībai kaitīgos apstākļos, nakts darbā vai tādā darba laikā, kas kavē viņa izglītošanos.

(2) Bērnam ir tiesības būt pasargātam no fiziskas un garīgas ekspluatācijas, no seksuālas ekspluatācijas un pavedināšanas, kā arī no citiem ekspluatācijas veidiem, kas jebkā varētu viņam kaitēt.

16.pants. Bērna tiesības uz atpūtu un brīvo laiku

Bērnam ir tiesības atbilstoši savam vecumam un fiziskajai un garīgajai attīstībai uz atpūtu un brīvo laiku, tiesības piedalīties spēlēs un izpriecu pasākumos, kā arī kultūras dzīvē un nodarboties ar mākslu.

17.pants. Bērna tiesības piedalīties bērna tiesību aizsardzības programmu izstrādāšanā

Bērnam ir tiesības pašam vai ar savu likumīgo pārstāvju starpniecību piedalīties bērna tiesību aizsardzības programmu izstrādāšanā un īstenošanā.

III nodaļa. Bērna tiesību garantijas un tiesību ierobežojumi

18.pants. Bērna tiesību garantijas

Bērna tiesību garantijas noteiktas Satversmē, šajā likumā, citos likumos un normatīvajos aktos, kā arī Latvijai saistošos starptautiskajos līgumos.

(09.03.2000. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 11.04.2000.)

19.pants. Informācija par bērna tiesībām un pienākumiem

(1) Izglītības iestādes, kurās īsteno vispārējās izglītības programmas, nodrošina iespēju katram bērnam apgūt pamatzināšanas par bērna tiesībām un pienākumiem.

(2) Valsts informē sabiedrību par šā likuma un citu bērna tiesību aizsardzības jomā pieņemto likumu un normatīvo aktu noteikumiem, kā arī par starptautisko tiesību principiem šajā jomā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 17.03.2005. likumu, kas stājas spēkā 15.04.2005.)

20.pants. Ar bērna tiesību aizsardzību saistīto lietu izskatīšana

(1) Iesniegumi un sūdzības, kas saistītas ar bērna tiesību aizsardzību, izskatāmas nekavējoties.

(2) Bērnam tiek dota iespēja tikt uzklausītam jebkādās ar viņu saistītās iztiesāšanas vai administratīvās procedūrās vai nu tieši, vai ar sava likumiskā pārstāvja vai attiecīgas institūcijas starpniecību.

(3) Lietas, kas saistītas ar bērna tiesību vai interešu nodrošināšanu, arī krimināllietas, kurās apsūdzētais ir nepilngadīgs, tiesā izskatāmas ārpus kārtas.

(30.05.2013. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 04.07.2013.)

21.pants. Bērna tiesību ierobežojumi

(1) Bērna paša drošības un aizsardzības interesēs bērna tiesību īstenošanu var pakļaut tādiem ierobežojumiem, kas noteikti ar likumu un nepieciešami nacionālās drošības, sabiedriskās kārtības, iedzīvotāju tikumības un veselības aizsardzībai un citu personu tiesību un brīvību aizsardzībai.

(2) Par šādiem ierobežojumiem bērnam ir jāsaņem paskaidrojumi, tiklīdz viņa tiesības tiek ierobežotas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000. likumu, kas stājas spēkā 11.04.2000.)

IV nodaļa. Bērna pienākumi

22.pants. Bērna pienākumi mājās

(1) Bērnam ir pienākums atbilstoši savam vecumam apkopt sevi un piedalīties mājas darbos.

(2) Bērnam jāizturas ar cieņu pret saviem vecākiem (adoptētājiem) un citiem ģimenes locekļiem, pret aizbildņiem un audžuģimenes locekļiem.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000. likumu, kas stājas spēkā 11.04.2000.)

23.pants. Bērna pienākumi pret sabiedrību

(1) Bērns ir pilntiesīgs sabiedrības loceklis. Viņa pienākumi pret sabiedrību pieaug atbilstoši vecumam.

(2) Bērnam ir pienākums mācīties atbilstoši savai fiziskajai un garīgajai attīstībai. Mācību laikā viņam jāievēro izglītības iestādes iekšējās kārtības noteikumi.

(3) Bērnam atkarībā no viņa vecuma un brieduma pakāpes ir pienākums sargāt savu veselību.

(4) Bērnam jāizturas ar cieņu pret valsti, tās simboliem un jāievēro likumi.

(5) Bērnam jāievēro sabiedrībā pieņemtie uzvedības noteikumi. Bērns nedrīkst, izmantojot savas tiesības, aizskart citu bērnu un pieaugušo tiesības un likumīgās intereses.

(6) Bērnam ir pienākums saudzīgi izturēties pret apkārtējo vidi.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000. likumu, kas stājas spēkā 11.04.2000.)

V nodaļa. Bērns un ģimene

24.pants. Vecāku pienākumi pret bērnu

(1) Atbilstoši Civillikuma noteikumiem vecāku pienākums ir rūpēties par bērnu un viņa mantu un pārstāvēt bērnu viņa personiskajās un mantiskajās attiecībās.

(2) Vecāku pienākums ir sagatavot bērnu patstāvīgai dzīvei sabiedrībā, pēc iespējas respektējot viņa individualitāti, ievērojot spējas un intereses.

(3) Vecāki ir bērna dabiskie aizbildņi (likumiskie pārstāvji). Viņu pienākums ir aizstāvēt bērna tiesības un ar likumu aizsargātās intereses.

(4) Par vecāku pienākumu nepildīšanu vai aizgādības tiesību ļaunprātīgu izmantošanu, bērna fizisku sodīšanu, kā arī cietsirdīgu izturēšanos pret viņu vecāki saucami pie likumā noteiktās atbildības.

(5) Vecāku gribas izpausmēm attiecībā uz bērnu var noteikt ierobežojumus neatkarīgi no viņu uzskatiem un reliģiskās pārliecības, ja ir konstatēts, ka tās fiziski vai garīgi varētu kaitēt bērna turpmākajai attīstībai.

(6) Vecākiem vai personai, kuras aprūpē vai uzraudzībā bērns nodots (turpmāk — persona, kura atbildīga par bērna uzraudzību), ir pienākums neatstāt bērnu līdz septiņu gadu vecumam bez pieaugušā vai vismaz 13 gadus vecas personas klātbūtnes.

(7) Vecākiem ir pienākums sadarboties ar sociālo dienestu un izmantot piedāvātās ģimenes atbalsta un palīdzības programmas, ja ir konstatēta vardarbība vai citi bērnu tiesību pārkāpumi bērna aprūpē. Par atteikšanos no sadarbības sociālais dienests informē bāriņtiesu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000., 15.05.2003., 17.03.2005., 30.05.2013., 12.12.2019., 01.10.2020. un 11.11.2021. likumu, kas stājas spēkā 08.12.2021.)

25.pants. Vecāku tiesības ierobežot bērna brīvības

(1) Bērna tiesības uz privāto dzīvi, biedrošanās un vārda brīvību vecāki var ierobežot atkarībā no viņa brieduma pakāpes, lai:

1) nodrošinātu bērna attīstību un aizsargātu viņa veselību un dzīvību;

2) aizsargātu sabiedrisko kārtību, iedzīvotāju tikumību un veselību;

3) aizsargātu citu personu tiesības un brīvības.

(2) Bērns var griezties pēc palīdzības bāriņtiesā, ja vecāki, viņaprāt, noteikuši nepamatotus ierobežojumus vai radušās citas domstarpības viņu attiecībās.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 17.03.2005. likumu, kas stājas spēkā 15.04.2005.)

26.pants. Atbalsts ģimenei

(1) Ģimene ir dabiska bērna attīstības un augšanas vide, un katram bērnam ir neatņemamas tiesības uzaugt ģimenē. Valsts un pašvaldība atbalsta ģimeni, it īpaši daudzbērnu ģimeni un ģimeni, kuras aprūpē ir bērns ar invaliditāti, un sniedz tai palīdzību.

(2) Ja vecāku un bērna attiecības nenodrošina bērna attīstībai labvēlīgu vidi vai bērns ir hroniski slims, pašvaldība palīdz ģimenei, nodrošinot psihologa, sociālā pedagoga vai cita speciālista konsultāciju, izraugās bērnam atbalsta ģimeni vai uzticības personu, kura palīdz noregulēt bērna un vecāku savstarpējās attiecības. Atbalsta ģimene vai uzticības persona, pamatojoties uz trīspusēju vienošanos, kas noslēgta starp atbalsta ģimeni vai uzticības personu, pašvaldības sociālo dienestu un ģimeni, kurai nepieciešams atbalsts, sniedz atbalstu bērnam vai ģimenei.

(3) Atkarībā no bērna vecuma pašvaldība palīdz ģimenei, it īpaši trūcīgai ģimenei, bērna audzināšanā un izglītošanā, arodizglītošanā, darba un dzīvokļa meklējumos.

(4) Valsts un pašvaldības sniedz atbalstu ģimenes un bērnu izglītības, veselības nostiprināšanas, kultūras un sporta, kā arī atpūtas iestādēm un organizācijām, lai sekmētu bērna fizisko attīstību un radošo darbību, gādā par bērna brīvā laika pavadīšanas iespējām un sniedz citus pakalpojumus, kuri veicina bērna pilnveidošanos un palīdz ģimenei bērna audzināšanā.

(5) Valsts un pašvaldību pienākumus bērna labklājības minimālā līmeņa nodrošināšanā nosaka citi likumi.

(6) Novērtējot ieguldījumu un vairojot prestižu sabiedrībā, kā arī lai veicinātu un atbalstītu pašvaldību, komersantu un citu personu brīvprātīgu iesaistīšanos atbalsta sniegšanā daudzbērnu ģimenēm un ģimenēm, kuru aprūpē ir bērns ar invaliditāti vai kurā ir persona, kura nav sasniegusi 24 gadu vecumu un kurai ir noteikta I vai II invaliditātes grupa, Sabiedrības integrācijas fonds nodrošina valsts atbalsta programmas "Latvijas Goda ģimenes apliecības programma" īstenošanu. Minētās programmas īstenošanas kārtību, tai skaitā goda ģimenes apliecības piešķiršanas, izsniegšanas, izmantošanas, anulēšanas gadījumus un kārtību, kā arī ierobežojumus apliecības saņemšanai, nosaka Ministru kabinets. Ministru kabinets var noteikt papildu mērķgrupas, kurām atbalstu sniedz atbilstoši valsts atbalsta programmai "Latvijas Goda ģimenes apliecības programma".

(7) *(Zaudējusi spēku ar 01.01.2022. Sk. Pārejas noteikumu 44. punktu)*

(8) Lai nodrošinātu atbalsta sniegšanu šā panta sestajā daļā minētās valsts atbalsta programmas "Latvijas Goda

ģimenes apliecības programma" mērķgrupas ģimenēm, kā arī vienotas uzskaites un statistikas izveidei, valsts informācijas sistēmā apstrādā ģimenes locekļu identitātes datus, kontaktinformāciju, ziņas par dzīvesvietu un personas iekļaušanu parādnieku reģistrā, bērna dzimšanas datumu, ziņas par bērna aizgādības tiesībām un informāciju par invaliditāti un izglītības ieguves faktu, kā arī ziņas par saņemto iesniegumu un uz tā pamata pieņemtajiem lēmumiem.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000., 31.10.2002., 17.03.2005., 15.10.2009., 26.11.2015., 12.12.2019., 25.02.2021., 16.11.2021. un 20.04.2023. likumu, kas stājas spēkā 16.05.2023. Panta astotā daļa stājas spēkā 01.10.2023. Sk. pārejas noteikumu 51. punktu)

27.pants. Bērna šķiršana no ģimenes

(1) Bērnu var šķirt no ģimenes, ja:

1) bērna dzīvība, veselība vai attīstība ir nopietni apdraudēta vardarbības dēļ vai ir pamatotas aizdomas par vardarbību pret bērnu, kā arī aprūpes trūkuma vai mājas apstākļu (sociālās vides) dēļ;

2) bērns nopietni apdraud savu veselību vai attīstību, lietojot alkoholu, narkotiskās vai toksiskās vielas;

3) bērns ir izdarījis noziedzīgu nodarījumu.

(2) Šā panta pirmās daļas 1. un 2.punktā paredzētajos gadījumos bērns šķirams no ģimenes, ja nav iespējams novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus, viņam paliekot ģimenē. Ģimenes izlikšana no dzīvojamām telpām nedrīkst būt par iemeslu bērna šķiršanai no vecākiem.

(3) Šķirot bērnu no ģimenes, viņam tiek nodrošināta ārpusģimenes aprūpe pie aizbildņa vai audžuģimenē. Ārpusģimenes aprūpi bērnu aprūpes iestādē nodrošina tikai gadījumos, kad aprūpe pie aizbildņa vai audžuģimenē nav piemērota konkrētam bērnam. Bērnu aprūpes iestādē bērns atrodas līdz brīdim, kad viņam tiek nodrošināta piemērota aprūpe pie aizbildņa vai audžuģimenē.

(3^1) *(Izslēgta no 01.09.2018. ar 03.05.2018. likumu, kas stājas spēkā 01.06.2018. Sk. Pārejas noteikumu 35. punktu)*

(4) Ja ārpusģimenes aprūpe tiek noteikta sakarā ar šā panta pirmās daļas 1.punktā minētajiem apstākļiem:

1) vienas ģimenes bērni nav šķirami, izņemot īpašus gadījumus, kad tas tiek darīts bērnu interesēs;

2) izvēloties ārpusģimenes aprūpes veidu, vērā ņemams arī bērna viedoklis.

(4^1) Ja policija šķir bērnu no ģimenes sakarā ar šā panta pirmās daļas 1.punktā minētajiem apstākļiem un vēl nav pieņemts lēmums par viņa ārpusģimenes aprūpi, policija var atteikties paziņot bērna atrašanās vietu viņa vecākiem, kā arī brāļiem, māsām, vecvecākiem un personām, ar kurām bērns ilgu laiku ir dzīvojis nedalītā saimniecībā. Ja bērns no ģimenes tiek šķirts sakarā ar šā panta pirmās daļas 1.punktā minētajiem apstākļiem un vēl nav pieņemts lēmums par viņa ārpusģimenes aprūpi, bērnu aprūpes iestāde, izglītības iestāde, ārstniecības iestāde vai sociālās rehabilitācijas iestāde var aizliegt bērna vecākiem, kā arī brāļiem, māsām, vecvecākiem un personām, ar kurām bērns ilgu laiku ir dzīvojis nedalītā saimniecībā, satikties ar bērnu, ja tikšanās ar konkrēto personu:

1) kaitē bērna veselībai, attīstībai un drošībai;

2) rada draudus bērnam vai citiem šajā daļā minētajās iestādēs esošajiem bērniem.

(4^2) Policija lēmumu par atteikšanos paziņot bērna atrašanās vietu un bērnu aprūpes iestāde, izglītības iestāde, ārstniecības iestāde vai sociālās rehabilitācijas iestāde lēmumu par aizliegumu satikties ar bērnu var paziņot mutvārdos. Minētos lēmumus var lūgt noformēt rakstveidā, kā arī pārsūdzēt Administratīvā procesa likumā noteiktajā

kārtībā. Lēmuma pārsūdzēšana neaptur tā darbību.

(4[3]) Ja bērns tiek šķirts no ģimenes šā panta 4.[1] daļā minētajā gadījumā, par to ne vēlāk kā nākamajā darbdienā informē bāriņtiesu, kura ir kompetenta lemt par aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākiem. Bāriņtiesa, saņemot šo informāciju, ne vēlāk kā nākamajā darbdienā lemj par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākiem.

(5) Bāriņtiesa pēc tam, kad pieņemts lēmums par bērna šķiršanu no ģimenes, nekavējoties informē par to pašvaldības sociālo dienestu vai pašvaldības deleģēto personu. Šajos gadījumos pašvaldības sociālais dienests kopā ar citām pašvaldības institūcijām, bērna vecākiem un bērna tiesību aizsardzības iestādēm izstrādā ģimenes atbalsta un palīdzības programmu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000., 15.05.2003., 17.03.2005., 04.03.2010., 30.05.2013. un 03.05.2018. likumu, kas stājas spēkā 01.06.2018. Trešās daļas jaunā redakcija un grozījums par 3.[1] daļas izslēgšanu stājas spēkā 01.09.2018. Sk. pārejas noteikumu 35. punktu)

27.[1] pants. Bērna šķiršana no ģimenes, lai izpildītu nolēmumu par bērna nogādāšanu atpakaļ uz valsti, kurā ir viņa dzīvesvieta

(1) Bērnu var šķirt no ģimenes, ja ir nepieciešama nolēmuma par bērna nogādāšanu atpakaļ uz valsti, kurā ir viņa dzīvesvieta, piespiedu izpilde un ja:

1) bērna vecāks vai cita persona, kas prettiesiski bērnu pārvietojusi vai aizturējusi, nav labprātīgi izpildījusi lēmumu par bērna atgriešanos valstī, kurā ir viņa dzīvesvieta, un normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā nav bijis iespējams nodrošināt attiecīgā nolēmuma piespiedu izpildi, nešķirot bērnu no ģimenes;

2) bērna vecāks vai cita persona, kas prettiesiski bērnu pārvietojusi vai aizturējusi, nav tiesu izpildītāja paziņojumā norādītajā termiņā izpildījusi lēmumu par bērna atgriešanos valstī, kurā ir viņa dzīvesvieta, un normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā nav bijis iespējams nodrošināt attiecīgā nolēmuma piespiedu izpildi, nešķirot bērnu no ģimenes.

(2) Šķirot bērnu no ģimenes, bāriņtiesa nodrošina bērna personisko interešu, kā arī tiesību aizsardzību un, ja bērnu nodod bāriņtiesas pārstāvim turpmāku darbību veikšanai gadījumos, kad nolēmuma piespiedu izpildē nepiedalās piedzinējs, — bērna nogādāšanu krīzes centrā vai citos drošos apstākļos, ja bērnu nav iespējams nekavējoties nogādāt atpakaļ uz valsti, kurā ir viņa dzīvesvieta.

(3) Ja bērna vecāks vai cita persona, kas bērnu prettiesiski pārvietojusi vai aizturējusi, vai bērna tuvi radinieki var apdraudēt nolēmuma par bērna nogādāšanu atpakaļ uz valsti, kurā ir viņa dzīvesvieta, turpmāku piespiedu izpildi un bērna sagatavošanu nogādāšanai atpakaļ uz valsti, kurā ir viņa dzīvesvieta, tad bāriņtiesa, nogādājot bērnu krīzes centrā vai citos drošos apstākļos, var:

1) atteikties paziņot šīm personām bērna atrašanās vietu;

2) aizliegt šīm personām satikties ar bērnu un izņemt viņu no krīzes centra vai citiem drošiem apstākļiem.

(04.08.2011. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.10.2011.)

28. pants. Aizgādības tiesību pārtraukšana un atņemšana

(1) Aizgādības tiesības pārtrauc vai atņem saskaņā ar Civillikumu un Bāriņtiesu likumu.

(2) Šā likuma 27.panta pirmās daļas 3.punktā paredzētajā gadījumā nolēmumu pieņem tiesa. Audzinoša un medicīniska rakstura piespiedu līdzekļus šā likuma 27.panta 2.punktā paredzētajos gadījumos piemēro tiesa.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 15.05.2003., 08.03.2007., 30.05.2013. un 03.05.2018. likumu, kas stājas spēkā

01.06.2018.)

29.pants. Bērna aprūpe pēc vecāku lūguma

(1) Pašvaldības sociālais dienests sadarbībā ar bāriņtiesu nodrošina bērnam aprūpi pie ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu sniedzēja pēc vecāku lūguma, ja viņi veselības stāvokļa dēļ nespēj bērnu aprūpēt.

(2) Pēc jaundzimuša bērna mātes lūguma, ja viņai nav iztikas līdzekļu vai pajumtes, māte uzņemama bērnu aprūpes iestādē kopā ar bērnu uz laiku, kamēr viņa baro bērnu ar krūti.

(3) Pašvaldības sociālais dienests pēc vecāku lūguma nodrošina ģimenei nepieciešamo sociālo palīdzību vai sociālos pakalpojumus, vai, ja nepieciešams, bērna aprūpi pie ārpusģimenes pakalpojumu sniedzēja, ja bērna veselības stāvokļa dēļ vecāki nevar viņu aprūpēt.

(17.03.2005. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 30.05.2013. likumu, kas stājas spēkā 04.07.2013.)

29.[1] pants. Ārpusģimenes aprūpē esošas mātes tiesības

(1) Ārpusģimenes aprūpē esošai nepilngadīgai mātei ir tiesības palikt kopā ar savu bērnu. Šo iespēju nodrošina aizbildnis, audžuģimene vai bērnu aprūpes iestāde kopā ar pašvaldību.

(2) Bāriņtiesa nepilngadīgas mātes bērnam, ja nepieciešams, ieceļ atsevišķu aizbildni un uzrauga, lai pieņemtie lēmumi vislabāk atbilst nepilngadīgās mātes un viņas bērna interesēm.

(31.10.2002. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 15.05.2003. likumu, kas stājas spēkā 17.06.2003.)

30.pants. Maksa par bērna ārpusģimenes aprūpi

(1) Vecākiem ir pienākums samaksāt par ārpusģimenes aprūpes pakalpojumiem. Samaksas kārtību un apmēru nosaka Ministru kabinets. Ja bērna ārpusģimenes aprūpes pakalpojumi tiek nodrošināti, ieceļot viņam aizbildni, samaksa par tiem tiek nodrošināta atbilstoši šā likuma 35.panta trešajai daļai.

(2) Apstāklis, ka vecāki nevar samaksāt par bērna ārpusģimenes aprūpi, nevar būt par pamatu ārpusģimenes pakalpojumu nesniegšanai. Maksa par ārpusģimenes aprūpes pakalpojumiem šādos gadījumos tiek segta attiecīgi no valsts vai pašvaldības budžeta un pēc tam atgūstama no vecākiem Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā, pamatojoties uz iestādes izpildrīkojumu.

(3) No samaksas par bērna ārpusģimenes aprūpes pakalpojumiem bērna vecāks tiek atbrīvots, ja:

1) bērns mātei piedzimis noziedzīga nodarījuma pret dzimumneaizskaramību rezultātā vai bērna māte atzīta par cietušo kriminālprocesā, kas uzsākts saistībā ar šāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, un bērns nodots ārpusģimenes aprūpē uzreiz pēc dzimšanas;

2) bērna vecāks atrodas ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā;

3) bērna vecākam ir ierobežota rīcībspēja un nodibināta aizgādnība garīga rakstura vai citu veselības traucējumu dēļ;

4) bērna aprūpe tiek nodrošināta šā likuma 29.pantā noteiktajos gadījumos;

5) pašvaldības sociālais dienests ir sniedzis motivētu atzinumu par vecāka iesaistīšanos savu problēmu risināšanā;

6) bērna vecāks devis rakstveida piekrišanu adopcijai.

(4) Bērna vecākiem ir pienākums gādāt par bērna uzturēšanu vai samaksāt par bērna aprūpes pakalpojumiem arī tad, ja abiem vecākiem vai vienam no viņiem ar tiesas spriedumu atņemtas aizgādības tiesības. Šis pienākums nav jāpilda laikā, kad bērns ir nodots adoptētāju aprūpē.

(5) Bērna un ģimenes pabalsti ārpusģimenes aprūpes laikā vecākiem netiek izmaksāti.

(30.05.2013. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 04.07.2013.)

31.pants. Adopcija

(1) Lai bērna attīstībai nodrošinātu ģimenisku vidi, tiek atbalstīta adopcija.

(2) Adopcijas tiesiskos pamatus nosaka Civillikums. Adopcijas kārtību nosaka Ministru kabinets.

(3) Likumos paredzētajos gadījumos un kārtībā bērnu var adoptēt uz ārvalsti, kurai ir saistoša 1993. gada 29. maija Hāgas konvencija par bērnu aizsardzību un sadarbību starpvalstu adopcijas jautājumos, kā arī 1989. gada 20. novembra Bērnu tiesību konvencija un ar kuru Latvija ir noslēgusi divpusēju līgumu, nosakot abpusēju tiesiskās sadarbības specifiku ārvalstu adopcijas jomā. Bērnu var adoptēt uz ārvalsti, ja bāriņtiesa, kas lēmusi par ārpusģimenes aprūpi, saņem Ārvalstu adopcijas komisijas atzinumu, kurā ietverts secinājums, ka adopcijas process uz ārvalsti atbilst šajā likumā noteiktajiem bērna tiesību aizsardzības principiem un bērna labākajām interesēm. Bērnu var adoptēt persona vai laulātie Latvijas Republikas Satversmes 110. panta izpratnē. Ja bērnu adoptē viņa radinieks vai ja tiek adoptēts otra laulātā bērns, bērnu var adoptēt uz tādu ārvalsti, kurai nav saistošas šīs daļas pirmajā teikumā minētās konvencijas, kā arī bez Ārvalstu adopcijas komisijas atzinuma.

(4) Labklājības ministrija veido un uztur adopcijas reģistru. Ministru kabinets nosaka adopcijas reģistrā iekļaujamos datus par adoptējamiem bērniem, adoptētājiem, adopcijas procesu, kā arī šo datu apjomu, datu apstrādes noteikumus un kārtību.

(5) Ministru kabinets nosaka Ārvalstu adopcijas komisijas izveides kārtību, sastāvu, kompetenci, darba organizāciju un kārtību, kādā tiek pieņemti komisijas lēmumi.

(09.03.2000. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.06.2008., 15.10.2009., 12.12.2019., 16.12.2021., 20.04.2023. un 27.04.2023. likumu, kas stājas spēkā 16.05.2023.)

VI nodaļa. Ārpusģimenes aprūpe

32.pants. Ārpusģimenes aprūpes mērķis

Ārpusģimenes aprūpes mērķis ir radīt bērnam aizsargātības sajūtu, nodrošināt apstākļus viņa attīstībai un labklājībai, sagatavot bērnu patstāvīgai dzīvei sabiedrībā, pēc iespējas respektējot viņa individualitāti un ievērojot viņa spējas un intereses.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 01.10.2020. likumu, kas stājas spēkā 28.10.2020.)

33.pants. Ārpusģimenes aprūpē ņemta bērna saskarsme ar vecākiem un citām personām

(1) Bērnam, kas nodots aizbildnībā vai audžuģimenē vai ievietots bērnu aprūpes iestādē, ir tiesības uzturēt personiskas attiecības un tiešus kontaktus ar vecākiem, kā arī ar brāļiem, māsām, vecvecākiem un personām, ar kurām bērns ilgu laiku ir dzīvojis nedalītā saimniecībā, izņemot gadījumus, kad tas:

1) kaitē bērna veselībai, attīstībai un drošībai;

2) rada draudus aizbildņiem, audžuģimenēm, bērnu aprūpes iestāžu darbiniekiem vai citiem bērniem.

(2) Ja ir šā panta pirmajā daļā minētie apstākļi, bāriņtiesa, kura pieņēmusi lēmumu par bērna ārpusģimenes aprūpi, var atteikties paziņot bērna vecākiem un citām šā panta pirmās daļas ievaddaļā minētajām personām bērna atrašanās vietu vai pieņemt lēmumu par personisku attiecību un tiešu kontaktu uzturēšanas tiesību ierobežošanu.

(3) Lēmumu par atteikumu paziņot bērna vecākiem un citām šā panta pirmās daļas ievaddaļā minētajām personām bērna atrašanās vietu un lēmumu par personisku attiecību un tiešu kontaktu uzturēšanas tiesību ierobežošanu ieinteresētās personas var pārsūdzēt tiesā likumā noteiktajā kārtībā. Pieteikuma iesniegšana tiesā neaptur minēto lēmumu darbību.

(4) Bērnu aprūpes iestādes vadītājs, audžuģimene vai aizbildnis var atļaut bērnam uzturēties pie vecākiem, kuriem ir pārtrauktas vai atņemtas aizgādības tiesības, vai citām šā panta pirmās daļas ievaddaļā minētajām personām, ja bāriņtiesa pieņēmusi par to lēmumu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000., 15.05.2003., 17.03.2005., 08.03.2007., 15.10.2009., 04.03.2010. un 30.05.2013. likumu, kas stājas spēkā 04.07.2013.)

34.pants. Bērna informēšana par viņa vecākiem

Pēc bērna lūguma aizbildnis, audžuģimene vai bērnu aprūpes iestādes vadītājs, ņemot vērā bērna vecumu un briedumu, paziņo bērnam, kāpēc viņš ir ārpusģimenes aprūpē, kā arī sniedz ziņas par viņa ģimeni un to, cik ilgi viņš atradīsies ārpusģimenes aprūpē.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 15.05.2003. likumu, kas stājas spēkā 17.06.2003.)

35.pants. Aizbildnībā esoša bērna aprūpe

(1) Aizbildņa iecelšanas kārtību un viņa pienākumus pret bērnu nosaka Civillikums, likums Bāriņtiesu likums, kā arī Bāriņtiesas darbības noteikumi.

(1[1]) Persona, kuru bāriņtiesa ir atzinusi par atbilstošu aizbildņa pienākumu pildīšanai vai iecēlusi par aizbildni bērnam, apgūst mācību programmu aizbildņiem. Mācības aizbildņiem organizē šā likuma 36.[1] panta otrajā daļā minētais ārpusģimenes aprūpes atbalsta centrs. Kārtību un termiņu, kādā apgūstama un saskaņojama aizbildņu mācību programma, prasības mācību programmas saturam un kritērijus tās izstrādei, kā arī izņēmuma gadījumus, kad personai nav nepieciešama mācību programmas apguve, nosaka Ministru kabinets.

(2) *(Izslēgta ar 08.03.2023. likumu)*

(2[1]) Bērnu aizsardzības centrs piešķirto valsts budžeta līdzekļu ietvaros nodrošina aizbildņiem psiholoģisko palīdzību un informatīvo un metodisko atbalstu.

(3) Ja ārpusģimenes aprūpes pakalpojumi tiek nodrošināti, ieceļot bērnam aizbildni, vecākiem ir pienākums maksāt aizbildnim uzturlīdzekļus bērnam nepieciešamajā apmērā, bet ne mazāk, kā noteikts normatīvajos aktos par minimālo uzturlīdzekļu apmēru bērnam.

(4) Ja vecāki uzturlīdzekļus nemaksā, aizbildnim ir pienākums nodrošināt, ka bērns saņem uzturlīdzekļus no saviem vecākiem. Lai to nodrošinātu, aizbildnim ir tiesības vērsties tiesā.

(5) Ja tiesas nolēmuma par uzturlīdzekļu piedziņu izpilde Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā ir atzīta par neiespējamu vai ja vecāki tiesas nolēmumu par uzturlīdzekļu piedziņu pilda apmērā, kas ir mazāks, nekā noteikts

normatīvajos aktos par minimālo uzturlīdzekļu apmēru bērnam, aizbildnim jāvēršas Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000., 17.03.2005., 08.03.2007., 12.06.2009., 30.05.2013., 23.11.2016., 12.12.2019., 08.03.2023. un 07.12.2023. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2024.)

36.pants. Bērna aprūpe audžuģimenē

(1) Bāriņtiesa piešķir audžuģimenes statusu, tai skaitā specializētās audžuģimenes statusu, un gādā par bērna aprūpes līguma slēgšanu ar audžuģimeni. Ministru kabinets nosaka kritērijus ģimenes (personas) atzīšanai par audžuģimeni vai specializēto audžuģimeni, kā arī specializēto audžuģimeņu veidus.

(1[1]) Pēc tam kad pieņemts bāriņtiesas lēmums par ģimenes vai personas piemērotību audžuģimenes statusam, tai skaitā specializētās audžuģimenes statusam, šā likuma 36.[1] pantā minētais atbalsta centrs organizē mācības audžuģimenēm.

(2) Pašvaldība palīdz audžuģimenēm bērnu audzināšanā un nodrošina nepieciešamos sociālos pakalpojumus. Audžuģimenei ir tiesības saņemt līdzekļus bērna uzturam. Ministru kabinets nosaka līdzekļu apmēru bērna uzturam.

(2[1]) Valsts atbilstoši likumā par valsts budžetu kārtējam gadam piešķirtajiem līdzekļiem nodrošina atlīdzību par specializētās audžuģimenes pienākumu pildīšanu. Atlīdzības apmēru, tās piešķiršanas, izmaksas, pārskatīšanas un pārtraukšanas kārtību, kā arī audžuģimenes iesniedzamos dokumentus, kas nepieciešami atlīdzības saņemšanai, nosaka Ministru kabinets.

(3) Bērna un audžuģimenes tiesiskās attiecības reglamentē Ministru kabineta noteikumi.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 17.03.2005., 22.11.2017., 13.11.2019. un 12.12.2019. likumu, kas stājas spēkā 06.01.2020.)

36.[1] pants. Atbalsts ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu sniegšanā

(1) Valsts sniedz finansiālu atbalstu ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu sniegšanā atbilstoši likumā par valsts budžetu kārtējam gadam piešķirtajiem līdzekļiem.

(2) Atbalstu ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu sniegšanā nodrošina ārpusģimenes aprūpes atbalsta centrs (turpmāk — atbalsta centrs).

(3) Ministru kabinets nosaka kritērijus atbalsta centru izveidei, atbalsta centru statusa piešķiršanas un atcelšanas nosacījumus un kārtību, kā arī prasības atbalsta centriem.

(4) Ministru kabinets paredz nosacījumus valsts finansējuma piešķiršanai atbalsta centriem, finansējuma apmēru, kā arī kārtību, kādā sniedzams atbalsts.

(22.11.2017. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 20.04.2023. likumu, kas stājas spēkā 16.05.2023.)

37.pants. Bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu aprūpes iestādes

(1) *(Izslēgta ar 17.03.2005. likumu)*

(2) Bērnu aprūpes iestādes nolikumu apstiprina tās dibinātājs.

(3) Bērnu aprūpes iestādē bāreni un bez vecāku gādības palikušu bērnu ievieto ar bāriņtiesas lēmumu, bet šā likuma 29.panta trešajā daļā minētajā gadījumā — normatīvajos aktos noteiktajā sociālo pakalpojumu un sociālās

palīdzības saņemšanas kārtībā.

(4) Bērnu aprūpes iestādē bērnu ņem īslaicīgā aprūpē (līdz trim mēnešiem) pēc bāriņtiesas priekšsēdētāja vienpersoniska lēmuma, pēc policijas rīkojuma vai pašvaldības sociālā dienesta atzinuma. Ja bērnu aprūpes iestādē bērnu ņem īslaicīgā aprūpē pēc policijas rīkojuma, iestādes vadītājs ne vēlāk kā nākamajā darbdienā informē par to vecāku dzīvesvietas bāriņtiesu un pašvaldības sociālo dienestu.

(5) Bērnu aprūpes iestāde nedrīkst atteikties pieņemt bērnu īslaicīgā aprūpē, ja pēc palīdzības vēršas viņš pats vai viņa uzņemšanu prasa persona, kas konstatējusi, ka bērns palicis bez aprūpes. Par bērna uzņemšanu bērnu aprūpes iestādē tās vadītājs ne vēlāk kā nākamajā darbdienā informē vecāku dzīvesvietas bāriņtiesu un pašvaldības sociālo dienestu.

(6) *(Izslēgta ar 17.03.2005. likumu)*

(7) Bērnu aprūpes iestādēs jābūt bērna attīstībai nepieciešamām telpām, attiecīgam to aprīkojumam un kvalificētam personālam. Prasības bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu aprūpes iestādēm, kā arī medicīniski sanitārās un higiēnas prasības nosaka Ministru kabinets.

(8) Bērnu aprūpes iestāde var izveidot atsevišķas dzīvokļa tipa telpas bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem, kas sasnieguši 15 gadu vecumu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000., 15.05.2003., 17.03.2005. un 02.03.2017. likumu, kas stājas spēkā 28.03.2017.)

38.pants. Sociālās korekcijas izglītības un profilakses iestādes

(1) Sociālās korekcijas izglītības iestādes ir iestādes, kurās tiek ievietoti bērni ar sociālās uzvedības novirzēm un kurās, ja nepieciešams, tiek piemēroti medicīniska rakstura piespiedu līdzekļi. Bērns ievietojams sociālās korekcijas izglītības iestādē, ja viņa uzvedības sociālā korekcija, viņam uzturoties dzīvesvietā, bijusi nesekmīga vai arī viņš izdarījis noziedzīgu nodarījumu pirms 14 gadu vecuma sasniegšanas.

(2) Šā panta pirmajā daļā minētajās iestādēs bērnu var ievietot ar tiesas nolēmumu atbilstoši atsevišķā likumā noteiktajai kārtībai.

(3) Profilakses iestāde ir Valsts policijas struktūrvienība, kurā likumā noteiktajos gadījumos ievieto bērnu, kas izdarījis likuma pārkāpumu, vai bērnu ar sociālās uzvedības novirzēm. Bērnu var īslaicīgi ievietot profilakses iestādē likumā noteiktajos gadījumos un kārtībā. Šā likuma 60.panta otrajā daļā minētajos gadījumos policija var ievietot bērnu profilakses iestādē ne ilgāk kā uz piecām dienām.

(09.03.2000. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 15.05.2003., 17.03.2005., 29.06.2008. un 01.07.2011. likumu, kas stājas spēkā 03.08.2011.)

39.pants. Bērna statuss ārpusģimenes aprūpē

(1) Bērnu, kurš ņemts ārpusģimenes aprūpē, nedrīkst pazemot, uzsvērt viņa neaizsargātību vai atkarību vai citādā veidā aizskart viņa cieņu un godu.

(2) Ārpusģimenes aprūpes laikā jāveido bērna uzvedības, personīgās higiēnas un kulturālas saskarsmes prasme, jārada apstākļi vispārējās izglītības iegūšanai un aroda apgūšanai.

(3) Bērnu aprūpes iestāde informē bērnu par viņa tiesībām un pienākumiem ārpusģimenes aprūpē.

(4) Bērnam, kurš ievietots bērnu aprūpes iestādē, jāievēro iestādes iekšējās kārtības noteikumi, saudzīgi jāizturas pret iestādes inventāru un materiālajām vērtībām.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 17.03.2005. likumu, kas stājas spēkā 15.04.2005.)

40.pants. Sankcijas un ierobežojumi

(1) Ja bērnu aprūpes iestādes vadītājam, sociālās korekcijas izglītības iestādes vadītājam, sociālās rehabilitācijas iestādes vadītājam, internātskolas direktoram, aizbildnim vai audžuģimenei ir pamatotas aizdomas, ka bērnam ir alkohols, narkotiskās, psihotropās vai toksiskās vielas vai to lietošanai nepieciešamās ierīces, kā arī priekšmeti un vielas, kas var apdraudēt paša bērna vai citu personu dzīvību vai veselību, bērnu drīkst pārmeklēt.

(2) Ja ir pamatotas aizdomas, ka bērnam adresētajā korespondencē vai citā sūtījumā ir alkohols, narkotiskās, psihotropās vai toksiskās vielas vai to lietošanai nepieciešamās ierīces, pornogrāfiski materiāli vai kaut kas cits, kas bērnam var būt kaitīgs vai bīstams, aprūpes iestādes vadītājs, sociālās korekcijas izglītības iestādes vadītājs, sociālās rehabilitācijas iestādes vadītājs, aizbildnis vai audžuģimene drīkst pārbaudīt bērnam adresēto korespondenci vai sūtījumu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 15.05.2003., 17.03.2005., 29.06.2008., 15.10.2009. un 30.05.2013. likumu, kas stājas spēkā 04.07.2013.)

41.pants. Īpaši ierobežojumi

(1) Bērnam uz noteiktu laiku var aizliegt atstāt māju vai arī ierobežot viņa pārvietošanās brīvību, ja tas nepieciešams bērna aprūpei vai atbilst viņa labklājības interesēm gadījumos, kad:

1) bērnam ārpusģimenes aprūpe noteikta tādēļ, ka viņš nopietni apdraud savu veselību vai attīstību, lietojot alkoholu, narkotiskās, psihotropās vai toksiskās vielas, ir izdarījis noziedzīgu nodarījumu, vai citas līdzīgas uzvedības dēļ;

2) ir īpaši apstākļi, lai uzskatītu šādu ierobežojumu par nepieciešamu.

(2) Bērnu var izolēt no citiem bērniem mājā, ja viņš apdraud savu vai citu cilvēku dzīvību vai veselību vai arī šāda izolēšana ir nepieciešama sakarā ar viņa aprūpi.

(3) Izolācijas ilgums nedrīkst pārsniegt 24 stundas, un turpināt bērna izolēšanu no pārējiem drīkst tikai īpašos gadījumos. Kopējais izolācijas ilgums nedrīkst pārsniegt 48 stundas.

(4) Izolācijas laikā nodrošināma bērna uzraudzība.

(5) Bērna izolācijas apstākļus un tās piemērošanas kārtību nosaka Ministru kabinets.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 17.03.2005. likumu, kas stājas spēkā 15.04.2005.)

42.pants. Ārpusģimenes aprūpes izbeigšana

(1) Ārpusģimenes aprūpi izbeidz, kad bērna vecāku ģimenē tiek nodrošināti labvēlīgi apstākļi bērna attīstībai vai arī viņš ir sasniedzis 18 gadu vecumu. Ilgāka bērna atstāšana aprūpes iestādē, pie aizbildņa vai audžuģimenē pieļaujama līdz mācību gada beigām, ja bērns turpina mācības.

(2) Šā panta pirmajā daļā noteiktajos gadījumos sešus mēnešus pirms iestādes atstāšanas tās vadītājs bērnam rakstveidā sniedz informāciju par likumā noteiktajām garantijām, arī par tiesībām saņemt dzīvojamo platību.

(3) Nolēmumu par pārtraukto vai atņemto aizgādības tiesību atjaunošanu pieņem tiesa vai bāriņtiesa likumā noteiktajā kārtībā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000., 15.05.2003., 17.03.2005., 30.05.2013. un 12.12.2019. likumu, kas

stājas spēkā 06.01.2020.)

43.pants. Palīdzības sniegšana pēc ārpusģimenes aprūpes izbeigšanas

(1) Izbeidzoties aizbildnībai, beidzoties bērna aprūpei audžuģimenē vai bērnu aprūpes iestādē, pašvaldība atbilstoši likumam "Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" nodrošina bāreni vai bērnu, kurš bija atstāts bez vecāku gādības, ar dzīvojamo platību un saskaņā ar Ministru kabineta noteiktajām sociālajām garantijām sniedz citu palīdzību arī pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas.

(2) Tiesības uz neizmantotajām sociālajām garantijām personai saglabājas ne ilgāk kā līdz 24 gadu vecuma sasniegšanai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000., 15.05.2003., 17.03.2005., 29.06.2008. un 15.10.2009. likumu, kas stājas spēkā 18.11.2009.)

44.pants. Darbs ar vecākiem bērna ārpusģimenes aprūpes laikā

(1) Bērna ārpusģimenes aprūpes laikā pašvaldība sniedz izglītojošu, sociālu un citu palīdzību bērna vecākiem, lai sekmētu bērna atgriešanos ģimenē.

(2) Audžuģimene, aizbildnis un bērnu aprūpes iestāde informē vecākus par bērna attīstību un veicina ģimenes saišu atjaunošanos.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 15.05.2003., 19.10.2006. un 30.05.2013. likumu, kas stājas spēkā 04.07.2013.)

45.pants. Citā ģimenē ievietota bērna aprūpes uzraudzība

(Izslēgts ar 29.06.2008. likumu; grozījums par panta izslēgšanu stājas spēkā 01.10.2008. Sk. pārejas noteikumus.)

45.[1] pants. Vecāku aprūpē esoša bērna nodošana citas personas aprūpē Latvijā un aprūpes uzraudzība

(1) Vecāki var nodot bērnu citas personas aprūpē Latvijā uz laiku, kas ilgāks par trim mēnešiem, ja pirms nodošanas vecāku dzīvesvietas bāriņtiesa atzinusi, ka šāda nodošana atbilst bērna interesēm un persona spēs bērnu pienācīgi aprūpēt. Bāriņtiesa, ja nepieciešams, pieprasa šīs personas dzīvesvietas bāriņtiesas atzinumu par attiecīgās personas spēju bērnu pienācīgi aprūpēt.

(2) Par citas personas aprūpē nodoto bērnu vecāku dzīvesvietas bāriņtiesa informē šīs personas dzīvesvietas bāriņtiesu, kas nodrošina regulāru attiecīgās personas aprūpē nodotā bērna dzīves apstākļu pārbaudi.

(3) Ja pēc bērna nodošanas citas personas aprūpē tiek konstatēts, ka šī persona bērnu pienācīgi neaprūpē, bāriņtiesa sadarbībā ar pašvaldības sociālo dienestu nodrošina bērna atgriešanos vecāku aprūpē. Ja bērna atgriešanās pie vecākiem nav iespējama, vecāku dzīvesvietas bāriņtiesa sadarbībā ar pašvaldības sociālo dienestu lemj par bērna ārpusģimenes aprūpi.

(29.06.2008. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 29.07.2008. Pants stājas spēkā 01.10.2008. Sk. pārejas noteikumus.)

45.[2] pants. Ārpusģimenes aprūpē esoša bērna nodošana citas personas aprūpē Latvijā un aprūpes uzraudzība

(1) Aizbildnis un audžuģimene var nodot bērnu uz laiku no viena mēneša līdz trim mēnešiem citas personas aprūpē Latvijā, ja pirms nodošanas bāriņtiesa, kas pieņēmusi lēmumu par ārpusģimenes aprūpi, atzinusi, ka šāda nodošana atbilst bērna interesēm un persona spēs bērnu pienācīgi aprūpēt. Bāriņtiesa, ja nepieciešams, pieprasa šīs personas

dzīvesvietas bāriņtiesas atzinumu par attiecīgās personas spēju bērnu pienācīgi aprūpēt.

(2) Aizbildnis un audžuģimene vienojas ar personu par kārtību, kādā personai sedz izdevumus, kas saistīti ar bērna uzturu.

(3) Bērnu aprūpes iestāde var atļaut bērnam iestādē tikties ar personu vai nodot bērnu uz laiku šīs personas aprūpē, ja tai atbilstoši šā likuma 45.^{3} pantam piešķirts viesģimenes statuss un bērnu aprūpes iestāde ir guvusi pārliecību, ka viesģimene sniegs šim bērnam nepieciešamo atbalstu un spēs atbilstoši bērna vajadzībām viņu aprūpēt un uzraudzīt.

(4) Bērnu aprūpes iestāde, rakstveidā vienojoties ar viesģimeni, nosaka bērna uzturēšanās ilgumu viesģimenē, pušu tiesības un pienākumus, kā arī izmaksā tai piešķirto bērna uzturnaudu vai pabalstu uzturam atbilstoši laikposmam, kurā bērns atrodas citas personas aprūpē.

(5) Noslēgtās vienošanās apliecinātu kopiju bērnu aprūpes iestāde nosūta viesģimenes dzīvesvietas bāriņtiesai. Bāriņtiesa nodrošina regulāru viesģimenē ievietotā bērna dzīves apstākļu pārbaudi.

(6) Ja pēc bērna nodošanas citas personas aprūpē tiek konstatēts, ka šī persona bērnu pienācīgi neaprūpē, bāriņtiesa, kas pieņēmusi lēmumu par ārpusģimenes aprūpi vai piešķīrusi personai viesģimenes statusu, sadarbībā ar pašvaldības sociālo dienestu nodrošina bērna atgriešanos ārpusģimenes aprūpē.

(7) Lai cita persona, kas uzņēmusi ārpusģimenes aprūpē esošu bērnu, varētu šo bērnu adoptēt vai ņemt aizbildnībā, ir nepieciešams par bērna ārpusģimenes aprūpi lēmušās bāriņtiesas atzinums, ka tas atbilst bērna labākajām interesēm.

(29.06.2008. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 29.07.2008. Pants stājas spēkā 01.10.2008. Sk. pārejas noteikumus.)

45.^{3} pants. Viesģimenes statuss

(1) Viesģimenes statusu piešķir laulāto vai personas dzīvesvietas bāriņtiesa.

(2) Pirms lēmuma pieņemšanas bāriņtiesa izvērtē iespējamās viesģimenes piemērotību viesģimenes statusa iegūšanai, tajā skaitā:

1) izvērtē laulāto vai personas motivāciju kļūt par viesģimeni, savstarpējās attiecības ģimenē un spējas aprūpēt bērnu;

2) pārbauda un izvērtē laulāto vai personas sadzīves un materiālos apstākļus;

3) pieprasa ģimenes ārsta atzinumu par laulāto vai personas veselības stāvokli;

4) nosūta laulātos vai personu pie psihologa, lai saņemtu atzinumu par piemērotību viesģimenes statusa iegūšanai;

5) pieprasa informāciju par Sodu reģistrā iekļautajām ziņām par laulātajiem vai personu.

(2^{1}) Par viesģimeni nedrīkst būt persona:

1) kura sodīta par tīšu noziedzīgu nodarījumu, kas saistīts ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, — līdz dienai, kad sodāmība dzēsta vai noņemta;

2) kura sodīta par noziedzīgu nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību, — neatkarīgi no sodāmības

dzēšanas vai noņemšanas;

3) kura atcelta no aizbildņa pienākumu pildīšanas nekārtīgas to izpildes dēļ;

4) kurai atņemts audžuģimenes vai viesģimenes statuss, jo persona nav pildījusi pienākumus atbilstoši bērna interesēm;

5) kurai ar tiesas spriedumu atņemtas aizgādības tiesības;

6) kurai tiesa ir piemērojusi Krimināllikumā noteiktos medicīniska rakstura piespiedu līdzekļus par nepieskaitāmības stāvoklī izdarītu Krimināllikumā paredzētu noziedzīgu nodarījumu.

(3) Bāriņtiesa, kas pieņēmusi lēmumu par viesģimenes statusa piešķiršanu, ne retāk kā reizi gadā izvērtē viesģimenes piemērotību viesģimenes statusam atbilstoši šā panta otrās daļas 1. un 2.punktā noteiktajiem vērtēšanas kritērijiem un pārliecinās, vai viesģimene arī turpmāk var veikt viesģimenes pienākumus.

(3[1]) Bāriņtiesa lemj par viesģimenes statusa izbeigšanu, ja viesģimene atsakās no viesģimenes pienākumu pildīšanas, vai par viesģimenes statusa atņemšanu, ja bāriņtiesa konstatē, ka viesģimene nepilda viesģimenes pienākumus atbilstoši bērna interesēm.

(4) Lai laulātie vai persona, kas veikusi viesģimenes pienākumus, varētu šo bērnu adoptēt vai ņemt aizbildnībā, ir nepieciešams par bērna ārpusģimenes aprūpi lēmušās bāriņtiesas atzinums, ka tas atbilst bērna labākajām interesēm.

(29.06.2008. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 30.05.2013. un 20.04.2023. likumu, kas stājas spēkā 16.05.2023.)

45.[4] pants. Vecāku aprūpē un ārpusģimenes aprūpē esoša bērna nodošana citas personas aprūpē ārvalstī un aprūpes uzraudzība

(1) Vecāki var nodot bērnu citas personas aprūpē ārvalstī uz laiku, kas ilgāks par trim mēnešiem, ja tam piekrīt vecāku dzīvesvietas bāriņtiesa un ja šī bāriņtiesa atzinusi, ka nodošana atbilst bērna interesēm un attiecīgā persona spēs bērnu pienācīgi aprūpēt.

(2) Bērnu aprūpes iestādē vai audžuģimenē esošu bērnu, kurš sasniedzis 12 gadu vecumu, var nodot uz laiku citas personas aprūpē ārvalstī, ja to vēlas bērns un ja tam piekrīt bērnu aprūpes iestāde vai audžuģimene un bāriņtiesa, kas pieņēmusi lēmumu par bērna ārpusģimenes aprūpi, ir atzinusi, ka nodošana atbilst bērna interesēm un attiecīgā persona spēs bērnu pienācīgi aprūpēt.

(2[1]) Aizbildnībā esošu bērnu var nodot uz laiku citas personas aprūpē ārvalstī, ja to vēlas bērns un ja tam piekrīt aizbildnis un bāriņtiesa, kas pieņēmusi lēmumu par bērna ārpusģimenes aprūpi, ir atzinusi, ka nodošana atbilst bērna interesēm un attiecīgā persona spēs bērnu pienācīgi aprūpēt.

(2[2]) Izņēmuma gadījumā bērnu aprūpes iestādē un audžuģimenē esošu bērnu, kurš jaunāks par 12 gadiem, var nodot uz laiku citas personas aprūpē ārvalstī, ja bērns citas personas aprūpē ārvalstī tiek nodots kopā ar brāļiem un māsām, pusbrāļiem un pusmāsām, no kuriem vismaz viens ir sasniedzis 12 gadu vecumu.

(3) Pirms bāriņtiesa lemj par bērna nodošanu citas personas aprūpē ārvalstī, persona, kura vēlas uzņemt bērnu, iesniedz bāriņtiesai attiecīgās valsts kompetentās bērnu tiesību aizsardzības iestādes:

1) atzinumu, kurā sniedz personas piemērotības izvērtējumu atbilstoši šā likuma 45.[3] panta otrās un 2.[1] daļas prasībām;

2) apliecinājumu, ka tā nodrošinās aprūpē nodotā bērna dzīves apstākļu regulāru pārbaudi un sniegs bāriņtiesai pārskatu par katrā šādā pārbaudē konstatēto.

(4) Šā panta trešajā daļā minētie dokumenti iesniedzami bāriņtiesai, pievienojot to notariāli apliecinātu tulkojumu latviešu valodā. Ārvalstīs izsniegtajiem dokumentiem jābūt legalizētiem vai apliecinātiem saskaņā ar 1961.gada 5.oktobra Hāgas konvenciju par ārvalstu publisko dokumentu legalizācijas prasības atcelšanu, ja Latvijas Republikai saistošos starptautiskajos līgumos nav paredzēta cita kārtība.

(5) Aizbildnis un audžuģimene vienojas ar personu par kārtību, kādā personai sedz izdevumus, kas saistīti ar bērna uzturu.

(6) Bērnu aprūpes iestāde, rakstveidā vienojoties ar ģimeni, nosaka ārpusģimenes aprūpes iestādē ievietotā bērna uzturēšanās ilgumu citā ģimenē ārvalstī, pušu tiesības un pienākumus, kā arī izmaksā tai piešķirto bērna uzturnaudu vai pabalstu uzturam atbilstoši laikposmam, kurā bērns atrodas citas personas aprūpē ārvalstī.

(7) Noslēgtās vienošanās apliecinātu kopiju bērnu aprūpes iestāde nosūta bāriņtiesai, kas pieņēmusi lēmumu par bērna ārpusģimenes aprūpi.

(8) Ja pēc bērna nodošanas citas personas aprūpē tiek konstatēts, ka šī persona bērnu pienācīgi neaprūpē, bāriņtiesa sadarbībā ar attiecīgās valsts kompetento bērnu tiesību aizsardzības iestādi nodrošina bērna atgriešanos vecāku, aizbildņa, audžuģimenes vai bērnu aprūpes iestādes aprūpē. Ja bērna atgriešanās pie vecākiem nav iespējama, vecāku dzīvesvietas bāriņtiesa sadarbībā ar pašvaldības sociālo dienestu lemj par bērna ārpusģimenes aprūpi.

(9) Lai laulātie vai persona, kas ārvalstī uzņēmusi ārpusģimenes aprūpē esošu bērnu, varētu šo bērnu adoptēt, ir nepieciešams par bērna ārpusģimenes aprūpi lēmušās bāriņtiesas atzinums, ka tas atbilst bērna labākajām interesēm.

(29.06.2008. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 30.05.2013. un 03.05.2018. likumu, kas stājas spēkā 01.06.2018. Otrās daļas jaunā redakcija, kā arī 2.[1] un 2.[2] daļa stājas spēkā 01.09.2018. Sk. pārejas noteikumu 35. punktu)

VII nodaļa. Bērns un viņa dzīves vide

46.pants. Bērna tiesības uz tīru dzīves vidi

(1) Visām personām un institūcijām ir pienākums izvairīties no kaitējuma nodarīšanas apkārtējai videi, lai nepārkāptu bērna tiesības uz pilnvērtīgu dzīvi, veselību un attīstību.

(2) Valsts atbilstoši Vides aizsardzības likumam nodrošina uzraudzību pār to kaitīgo faktoru un slimību izraisītāju novēršanu, kuri var negatīvi ietekmēt bērna veselību.

(3) Valsts pienākums ir sniegt attiecīgu informāciju par vides faktisko stāvokli gan visā valstī, gan arī konkrētā tās teritorijā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.06.2008. likumu, kas stājas spēkā 29.07.2008.)

47.pants. Pamatnoteikumi bērna aizsardzībai no negatīvās sociālās vides ietekmes

(1) Valsts institūciju un pašvaldību, fizisko un juridisko personu pienākums ir aizsargāt bērnu no negatīvās sociālās vides ietekmes.

(2) Lai mazinātu negatīvas sociālās vides ietekmi, valsts sociālās politikas uzdevums ir veidot labvēlīgu kultūrvidi un

popularizēt veselīgu dzīvesveidu. Valsts budžetā tam atvēlami līdzekļi.

(3) Sabiedriskais radio un sabiedriskā televīzija nacionālā pasūtījuma ietvaros ik gadu veido veselīgu dzīvesveidu popularizējošas programmas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000. likumu, kas stājas spēkā 11.04.2000.)

48. pants. Bērna aizsardzība no smēķēšanas, alkoholisko un enerģijas dzērienu ietekmes

(1) Bērns nedrīkst smēķēt, lietot bezdūmu tabakas izstrādājumus un tabakas aizstājējproduktus, glabāt tabakas izstrādājumus un tabakas aizstājējproduktus, augu smēķēšanas produktus, elektroniskās smēķēšanas ierīces vai to uzpildes tvertnes, kā arī glabāt un lietot alkoholiskos un enerģijas dzērienus. Bērns ir aizsargājams no smēķēšanas un alkoholisko dzērienu ietekmes. Bērns nedrīkst atrasties smēķēšanai paredzētu izstrādājumu vai ierīču dūmu un tvaika ietekmē. Bērna klātbūtnē nedrīkst smēķēt, lai nodrošinātu viņam no smēķēšanai paredzētu izstrādājumu vai ierīču dūmiem un tvaika brīvu vidi.

(2) Bērnā jārada negatīva attieksme pret smēķēšanu, bezdūmu tabakas izstrādājumu, tabakas aizstājējproduktu, alkoholisko un enerģijas dzērienu lietošanu. Bērnam ir aizliegts strādāt darbus, kas tieši saistīti ar tabakas izstrādājumu vai citu smēķēšanai paredzētu izstrādājumu vai ierīču, vai to uzpildes tvertņu ražošanu, izmēģināšanu, glabāšanu, lietošanu, kā arī tirdzniecību vai reklāmu. Bērnam ir aizliegts strādāt darbus, kas tieši saistīti ar alkoholisko vai enerģijas dzērienu ražošanu, izmēģināšanu, glabāšanu, lietošanu, kā arī tirdzniecību vai reklāmu, izņemot gadījumu, kad bērns saskaņā ar attiecīgās profesionālās izglītības programmas praktiskās daļas apguvi atrodas mācību praksē, kura tiek veikta prakses vadītāja klātbūtnē un kuras gaitā tiek nodrošināta ar darba aizsardzību saistīto normatīvo aktu ievērošana.

(3) Saskaņā ar Alkoholisko dzērienu aprites likumu, Enerģijas dzērienu aprites likumu un Tabakas izstrādājumu, augu smēķēšanas produktu, elektronisko smēķēšanas ierīču un to šķidrumu aprites likumu bērnam nedrīkst pārdot alkoholiskos un enerģijas dzērienus, tabakas izstrādājumus, tabakas aizstājējproduktus, augu smēķēšanas produktus, elektroniskās smēķēšanas ierīces vai to uzpildes tvertnes.

(4) Par bērna iesaistīšanu smēķēšanā, bezdūmu tabakas izstrādājumu vai tabakas aizstājējproduktu, kā arī alkoholisko vai enerģijas dzērienu lietošanā vainīgās personas saucamas pie likumā noteiktās atbildības. Par bērna iesaistīšanu smēķēšanā, bezdūmu tabakas izstrādājumu vai tabakas aizstājējproduktu, kā arī alkoholisko vai enerģijas dzērienu lietošanā uzskatāma arī tabakas izstrādājumu vai tabakas aizstājējproduktu, augu smēķēšanas produktu, elektronisko smēķēšanas ierīču vai to uzpildes tvertņu, alkoholisko vai enerģijas dzērienu nodošana bērna rīcībā.

(5) Bērnam, kuram radušies psihiski vai uzvedības traucējumi alkoholisko dzērienu lietošanas dēļ, nodrošināma obligāta ārstēšana un sociālā rehabilitācija Ministru kabineta noteiktajā kārtībā. Valsts budžetā tam atvēlami līdzekļi. Gadījumā, kad bērns vai viņa vecāki nepiekrīt obligātajai ārstēšanai, to veic, ja saņemta bērna dzīvesvietas bāriņtiesas piekrišana.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000., 31.10.2002., 17.03.2005., 29.06.2008., 30.05.2013., 02.03.2017., 11.06.2020. un 20.04.2023. likumu, kas stājas spēkā 16.05.2023. Grozījumi par pirmās daļas pirmā teikuma un ceturtās daļas izteikšanu jaunā redakcijā un grozījumi otrajā un trešajā daļā par bērna aizsardzību no tabakas aizstājējproduktu lietošanas ietekmes stājas spēkā 08.02.2024. Sk. pārejas noteikumu 53. punktu)

49.pants. Bērna aizsardzība no narkotisko, psihotropo, toksisko un citu apreibinošu vielu lietošanas

(1) Bērns nedrīkst lietot narkotiskās, psihotropās, toksiskās un citas apreibinošas vielas. Bērns ir aizsargājams no narkotisko, psihotropo, toksisko un citu tādu apreibinošu vielu lietošanas, kurām ir negatīva ietekme uz organismu, no šādu vielu izgatavošanas, tirdzniecības un jebkāda veida izplatīšanas.

(2) Par narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu nodošanu bērna rīcībā vai tādu apstākļu radīšanu, ka šīs vielas kļuvušas bērnam brīvi pieejamas, par bērna pamudināšanu lietot narkotiskās, psihotropās, toksiskās vai

citas apreibinošas vielas, bērna iesaistīšanu šādu vielu lietošanā vai izplatīšanā vainīgās personas saucamas pie kriminālatbildības.

(3) Bērnam, kuram radušies psihiski vai uzvedības traucējumi narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu lietošanas dēļ, nodrošināma obligāta ārstēšana un sociālā rehabilitācija Ministru kabineta noteiktajā kārtībā. Valsts budžetā tam atvēlami līdzekļi. Gadījumā, kad bērns vai viņa vecāki nepiekrīt obligātajai ārstēšanai, to veic, ja saņemta bērna dzīvesvietas bāriņtiesas piekrišana.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000., 31.10.2002., 17.03.2005. un 29.06.2008. likumu, kas stājas spēkā 29.07.2008. Trešās daļas 3.teikums stājas spēkā 01.01.2010. Sk. pārejas noteikumus.)

49.[1] pants. Bērna aizsardzība pret ubagošanu

Aizliegts bērnu iesaistīt vai izmantot ubagošanā.

(12.12.2019. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 06.01.2020.)

50.pants. Bērns un spēles, filmas, plašsaziņas līdzekļi

(1) Aizliegts bērnam demonstrēt, pārdot, dāvināt, izīrēt un propagandēt rotaļlietas un videoierakstus, datorspēles, laikrakstus, žurnālus un cita veida publikācijas, kurās propagandēta cietsirdīga uzvedība, vardarbība, erotika, pornogrāfija, kas rada draudus bērna garīgajai attīstībai vai bērna identitātei.

(2) Bērnam nedrīkst būt pieejami materiāli, kuros propagandēta cietsirdīga uzvedība, vardarbība, erotika, pornogrāfija un kuri rada draudus bērna garīgajai attīstībai, neatkarīgi no to izpausmes veida, pārraidīšanas ierīces un atrašanās vietas.

(3) Lai aizsargātu bērna tiesības, ierobežojumus radio un televīzijas programmās un audiovizuālajos pakalpojumos pēc pieprasījuma nosaka Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likums.

(4) Bērnam aizliegts atrasties vietās, kur izgatavo vai demonstrē erotiska un pornogrāfiska rakstura materiālu vai sagatavo vai demonstrē pornogrāfisku priekšnesumu.

(5) Bērnu aizliegts iesaistīt pornogrāfiska rakstura materiāla izgatavošanā vai izplatīšanā, kā arī pornogrāfiska priekšnesuma sagatavošanā vai demonstrēšanā.

(6) Jautājumus, kas saistīti ar bērnu pornogrāfijas aprites aizliegumu, regulē Pornogrāfijas ierobežošanas likums.

(7) Bērnam, kurš nav sasniedzis 16 gadu vecumu, aizliegts mācību laikā bez izglītības iestādes administrācijas rakstveida atļaujas atrasties interneta zālēs, datorsalonos, interneta kafejnīcās un citās tamlīdzīgās vietās, kur par maksu sniedz interneta un datorspēļu pakalpojumus.

(8) Saskaņā ar Azartspēļu un izložu likumu bērnam nedrīkst būt pieejamas spēļu zāles un bērns nedrīkst piedalīties azartspēlēs.

(9) Datorspēļu izplatīšanas noteikumus nosaka Ministru kabinets.

(10) Par šajā pantā minēto aizliegumu un ierobežojumu pārkāpšanu vainīgās personas saucamas pie likumā noteiktās atbildības.

(17.03.2005. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 19.10.2006., 29.06.2008., 01.07.2011., 06.03.2014.,12.12.2019. un 11.11.2021. likumu, kas stājas spēkā 08.12.2021.)

50.[1] pants. Ierobežojumi bērna iesaistīšanai pasākumos

(1) Bērns var piedalīties dažādās aktivitātēs (pasākumos), ja tās netraucē viņam iegūt izglītību, kā arī neapdraud viņa drošību, veselību, tikumību vai citas bērna tiesības un būtiskas intereses, kā arī valsts drošību.

(2) Bērnu aizliegts iesaistīt skaistuma konkursos vai citos tamlīdzīgos pasākumos, kuru galvenais mērķis ir vienīgi viņa ārējā izskata vērtēšana.

(2[1]) Bērnu aizliegts iesaistīt ārvalsts vai cita starptautisko tiesību subjekta organizētās militāra rakstura aktivitātēs (pasākumos), izņemot gadījumus, kad bērns piedalās Eiropas Savienības, Ziemeļatlantijas līguma organizācijas, Eiropas Savienības dalībvalsts, Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas dalībvalsts, Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts, Austrālijas Savienības, Brazīlijas Federatīvās Republikas vai Jaunzēlandes organizētās militāra rakstura aktivitātēs (pasākumos) vai tādas valsts organizētās militāra rakstura aktivitātēs (pasākumos), ar kuru Latvijas Republika noslēgusi līgumu par dubultās pilsonības atzīšanu.

(3) Bērns var piedalīties aktivitātēs (pasākumos), kas saistītas ar ārējā izskata demonstrēšanu (modeļu skolas, tērpu demonstrēšana, preču reklamēšana u.c. tamlīdzīgi pasākumi), tikai tad, ja uz pasākuma organizatoru, darba devēju, kā arī citu personu, kura nodarbojas ar bērna iesaistīšanu šādos pasākumos, nav attiecināmi šā likuma 72.panta piektajā un sestajā daļā minētie ierobežojumi.

(4) Kārtību, kādā bērnus var iesaistīt šā panta trešajā daļā minētajos pasākumos, nosaka Ministru kabinets.

(5) Par šajā pantā minēto aizliegumu un ierobežojumu pārkāpumiem personas saucamas pie likumā noteiktās atbildības.

(29.06.2008. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 06.03.2014. un 03.05.2018. likumu, kas stājas spēkā 01.06.2018.)

50.[2] pants. Bērna drošība publiskos pasākumos vai publisku vietu apmeklēšanas laikā

(1) Publiskos pasākumos, kuros piedalās bērni, vai bērniem pieejamās publiskās izklaides, sporta vai atpūtas vietās nodrošināma bērna drošība.

(2) *(Izslēgta ar 29.06.2008. likumu)*

(3) Par bērna drošību publiskos pasākumos ir atbildīgas šā likuma 72.pantā minētās personas.

(4) Publiska pasākuma organizatoram, kas konstatē, ka šajā pasākumā bērns ir apmaldījies vai pamests, vai atrodas tādos apstākļos, kas apdraud viņa drošību vai veselību, par to jāinformē bērna vecāki vai viņu aizstājēji, bet, ja tas nav iespējams, — policija.

(5) Bērnam, kurš nav sasniedzis 16 gadu vecumu, aizliegts atrasties nakts laikā publiskā vietā bez pilngadīgas personas, kura atbildīga par bērna uzraudzību, klātbūtnes. Par nakts laiku šā likuma izpratnē uzskatāms laiks no pulksten 22.00 līdz 6.00.

(19.10.2006. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.06.2008. un 12.12.2019. likumu, kas stājas spēkā 06.01.2020.)

50.[3] pants. Drošības prasības, sniedzot bērna uzraudzības pakalpojumus

(1) Ja vecāki vai persona, kuras aprūpē bērns nodots, nevar nodrošināt, ka bērns līdz septiņu gadu vecumam viņu prombūtnes laikā atrodas uzticamas personas klātbūtnē, viņiem ir pienākums nodrošināt bērna uzraudzību pie bērnu uzraudzības pakalpojumu sniedzēja bērna dzīvesvietā vai citā bērna uzraudzībai paredzētā vietā, vai pie bērnu

uzraudzības pakalpojumu sniedzēja, kas īsteno pirmsskolas izglītības programmu vai bērnu interešu izglītības programmu.

(2) Šā likuma 72.pantā noteiktie ierobežojumi attiecināmi arī uz bērnu uzraudzības pakalpojumu sniedzēju (tā darbiniekiem).

(3) Bērnu uzraudzības pakalpojumu sniedzējs pakalpojumu sniegšanas vietā nodrošina bērnam atbilstošu vidi, kas nerada draudus viņa drošībai, dzīvībai, veselībai, tikumībai un vispusīgai attīstībai, kā arī nodrošina bērna likumiskajam pārstāvim iespēju iepazīties ar dokumentāciju, kas apliecina šā likuma 72.panta piektajā un sestajā daļā noteikto prasību izpildi.

(4) Bērnu uzraudzības pakalpojumu sniedzējs tiek reģistrēts Bērnu uzraudzības pakalpojumu sniedzēju reģistrā. Prasības bērnu uzraudzības pakalpojumu sniedzējiem, to reģistrēšanas noteikumus, Bērnu uzraudzības pakalpojumu sniedzēju reģistra pārzini un reģistrā iekļaujamo informāciju nosaka Ministru kabinets.

(30.05.2013. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 06.03.2014. likumu, kas stājas spēkā 08.04.2014.)

51.pants. Bērna aizsardzība no prettiesiskām darbībām

(1) Par vardarbību vai nolaidību pret bērnu, par bērna pamudināšanu vai piespiešanu piedalīties seksuālās darbībās, par bērna izmantošanu vai iesaistīšanu prostitūcijā vainīgās personas saucamas pie likumā noteiktās atbildības.

(2) Bērnam, kurš ir noziedzīga nodarījuma, ekspluatācijas, seksuālas izmantošanas, vardarbības, nolaidības vai jebkādas citas nelikumīgas, cietsirdīgas vai cieņu aizskarošas darbības upuris, Ministru kabineta noteiktajā kārtībā bez maksas sniedzama nepieciešamā palīdzība, lai viņš atgūtu fizisko un psihisko veselību un integrētos sabiedrībā. Šādai ārstēšanai un reintegrēšanai jānotiek bērna veselībai, pašcieņai un godam labvēlīgā vidē, rūpīgi sargājot bērna intīmo noslēpumu.

(3) *(Izslēgta ar 20.04.2023. likumu)*

(4) Policijai ir pienākums informēt bāriņtiesu pēc bērna atrašanās vietas par policijas pieņemto lēmumu par nošķiršanu, ja šis lēmums ir pieņemts saistībā ar kaitējuma draudiem bērna vai tās personas, kas pastāvīgi dzīvo kopā ar bērnu, brīvībai, dzīvībai vai veselībai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 27.02.2014., 11.11.2021. un 20.04.2023. likumu, kas stājas spēkā 16.05.2023.)

51.[1] pants. Varas, atkarības vai pakļautības attiecību neētiska izmantošana

(1) Personai, kas atrodas varas, atkarības vai pakļautības attiecībās ar bērnu, ir pienākums atturēties no neētiskas šo attiecību izmantošanas. Par varas, atkarības vai pakļautības attiecībām uzskatāmas attiecības, kas izriet citstarp no:

1) izglītības, tai skaitā neformālās izglītības, interešu izglītības un profesionālās ievirzes izglītības, procesa (attiecības starp bērnu un pedagogu, izglītības iestādes atbalsta personālu, sporta treneri, mentoru u. tml.);

2) veselības aprūpes, kā arī sporta, brīvā laika vai citu tamlīdzīgu aktivitāšu organizēšanas un uzraudzības (attiecības starp bērnu un nometnes vadītāju, nometnes personālu, jaunatnes lietu speciālistu, jaunatnes darbinieku u. tml.);

3) nodarbinātības, prakses, brīvprātīgā darba vai citu tamlīdzīgu tiesisko attiecību organizēšanas un kontroles (attiecības starp bērnu un darba devēju, brīvprātīgā darba organizētāju, to pārstāvjiem u. tml.).

(2) Pilngadīgai personai, kas atrodas varas attiecībās ar bērnu, ir aizliegts veidot intīmas attiecības ar viņu. Par

intīmām attiecībām šīs daļas izpratnē uzskatāmas savstarpējas personiskas attiecības, kas ietver seksuāla rakstura darbības vai tādu romantiska vai emocionāla rakstura tuvību, kura pārsniedz profesionālo attiecību robežas, neatkarīgi no tā, ka bērns ir sasniedzis 16 gadu vecumu, no šo attiecību ilguma vai bērna paustas piekrišanas tām.

(3) Šā panta otrajā daļā noteiktā aizlieguma pārkāpums ir pretrunā ar labiem tikumiem un uzskatāms par patstāvīgu pamatu pilngadīgās personas nodarbinātības attiecību izbeigšanai ar attiecīgo izglītības iestādi, sporta organizāciju, darba devēju vai citu institūciju, kas nodrošina bērnu aprūpi, izglītību, uzraudzību vai nodarbinātību.

(4) Izglītības iestādei, sporta organizācijai, darba devējam un citai institūcijai, kas nodrošina bērnu aprūpi, izglītību, uzraudzību vai nodarbinātību, ir pienākums noteikt kārtību, kādā ziņo par varas, atkarības vai pakļautības attiecību neētisku izmantošanu un to novērš.

(18.06.2026. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 14.07.2026.)

52.pants. Bērns — vardarbības vai citas prettiesiskas darbības upuris

(1) Vardarbības vai nolaidības rezultātā cietušo bērnu ārstēšanai un medicīniskajai rehabilitācijai izveidojamas īpašas iestādes vai nodaļas vispārējās ārstniecības iestādēs un valsts budžetā atvēlami speciāli līdzekļi. Izdevumus par bērna ārstēšanu un medicīnisko rehabilitāciju sedz valsts un pēc tam regresa kārtībā piedzen no vainīgajām personām.

(1^1) Pienākums atmaksāt valstij izdevumus par cietušajam bērnam sniegto sociālās rehabilitācijas pakalpojumu ir personai, kuras izdarītā noziedzīgā nodarījuma dēļ bērns ir cietis.

(1^2) Šā panta $1.^1$ daļā noteiktais pienākums nav attiecināms uz personu, kura ir atzīta par vainīgu ar spēkā stājušos nolēmumu par Krimināllikuma 174. pantā minēto noziedzīgo nodarījumu, ja personas izdarītā noziedzīgā nodarījuma dēļ ir cietis šīs personas bērns un ja uz šā nolēmuma spēkā stāšanās brīdi personai nav pārtrauktas vai atņemtas aizgādības tiesības pār cietušo bērnu vai tās ir atjaunotas.

(1^3) Šā panta $1.^1$ daļā minētie izdevumi atgūstami Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā, veicot vainīgās personas identitātes datu, kontaktinformācijas, ziņu par dzīvesvietu un kriminālo sodāmību, ziņu par noziedzīgo nodarījumu, kas vērsts pret cietušā bērnu, kā arī ar izdevumu atgūšanu saistītās informācijas apstrādi valsts informācijas sistēmā. Ministru kabinets nosaka izdevumu atmaksas kārtību un apmēru, kā arī personas datu apstrādes apjomu un kārtību, kas nepieciešama izdevumu atgūšanai, un institūciju, kura ir kompetenta izdevumus atgūt.

(2) Bērnam, kurš saslimis ar kādu no seksuāli transmisīvajām slimībām, piemērojama speciāla ārstēšana. Bērna saslimšanā vainīgie pieaugušie saucami pie likumā noteiktās atbildības, un no viņiem piedzenami bērna ārstēšanas izdevumi.

(3) Bērnu, kurš kļuvis par vardarbības vai nolaidības (prettiesisku darbību) upuri, aizliegts:

1) atstāt vienatnē, izņemot gadījumus, kad bērns pats to vēlas un šo izvēli par pareizu atzīst psihologs, kurš speciāli sagatavots darbam ar vardarbībā cietušiem bērniem;

2) atstāt bez psiholoģiskas un cita veida aprūpes;

3) konfrontēt ar iespējamo vardarbības (prettiesiskas darbības) izdarītāju, kamēr bērns nav pietiekami psiholoģiski sagatavots šādai konfrontācijai;

4) pakļaut jebkādu piespiedu līdzekļu pielietošanai informācijas iegūšanas vai citā nolūkā.

(4) Bērnam, kurš cietis no vardarbības (prettiesiskām darbībām) savā ģimenē vai kuram pastāv reāli vardarbības draudi, nekavējoties nodrošināma ārpusģimenes aprūpe, ja vainīgās personas nav iespējams izolēt no bērna.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000., 11.11.2021., 20.04.2023. un 18.06.2026. likumu, kas stājas spēkā 14.07.2026.)

52.[1] pants. Atbalsts vardarbībā cietušam bērnam

(1) Lai sniegtu atbalstu vardarbībā cietušiem bērniem un viņu nevardarbīgajiem tuviniekiem, kā arī lai nodrošinātu iespēju veikt kriminālprocesuālās darbības, tiek īstenota starpinstitucionālās sadarbības programma "Bērna māja", kuru nodrošina Bērnu aizsardzības centrs.

(2) Starpinstitucionālās sadarbības programmai "Bērna māja" ir šādi uzdevumi:

1) vienuviet nodrošināt vardarbībā cietušā bērna labākajām interesēm atbilstošus intervences pasākumus, tai skaitā bērna vajadzību un risku izvērtēšanu, medicīnisko, psiholoģisko un sociālo atbalstu bērnam un tā nevardarbīgajam tuviniekam;

2) nodrošināt iespēju veikt kriminālprocesuālās darbības bērniem, kuri cietuši no noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību, kā arī no Krimināllikuma 125. panta otrās daļas 9. punktā, 126. panta otrās daļas 7. punktā, 130. panta trešās daļas 6. punktā un 174. pantā minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem;

3) koordinēt un nodrošināt, lai kompetentās institūcijas apmainās ar informāciju, apstrādā nepieciešamos vardarbībā cietušā bērna un ar viņu saistīto citu personu datus, tai skaitā īpašu kategoriju personas datus, kas kompetento institūciju pilnvaru īstenošanai nepieciešami vardarbības pret bērnu gadījuma vadīšanā, neveicot atkārtotu vienas un tās pašas informācijas ieguvi no bērna (atkārtotu bērna iztaujāšanu u. tml.), kā arī nodrošināt saņemtās informācijas uzkrāšanu un veidot statistikas analīzi.

(3) Starpinstitucionālās sadarbības programmas "Bērna māja" ietvaros kompetentās institūcijas apstrādā šādus personas datus:

1) šā panta otrās daļas 1. punktā minētajā gadījumā — vardarbībā cietušā bērna un ar viņu saistīto citu personu personas datus un veselības datus, kas noteikti normatīvajos aktos par kārtību, kādā tiek īstenota starpinstitucionālās sadarbības programma "Bērna māja", un ir nepieciešami atbalsta un palīdzības sniegšanai;

2) šā panta otrās daļas 2. punktā minētajā gadījumā — vardarbībā cietušā bērna un ar viņu saistīto citu personu personas datus un veselības datus Kriminālprocesa likumā un normatīvajos aktos par kārtību, kādā tiek īstenota starpinstitucionālās sadarbības programma "Bērna māja", noteiktajā apjomā. Ja pēc procesa virzītāja lūguma saņemšanas tiek nodrošināta iespēja veikt bērna pratināšanu, attiecīgās kriminālprocesuālās darbības norisi fiksē skaņu vai skaņu un attēlu ierakstā;

3) šā panta otrās daļas 3. punktā minētajā gadījumā — vardarbībā cietušā bērna un ar viņu saistīto citu personu personas datus un veselības datus, kas nepieciešami šīm kompetentajām institūcijām normatīvajos aktos noteikto funkciju un uzdevumu izpildei vardarbības pret bērnu gadījuma vadīšanā, neveicot atkārtotu vienas un tās pašas informācijas ieguvi no bērna (atkārtotu bērna iztaujāšanu u. tml.). Ja pēc kompetento institūciju lūguma saņemšanas tiek nodrošināta iespēja ar psihologa starpniecību veikt interviju ar bērnu (strukturētu psihologa sarunu ar bērnu), attiecīgās intervijas norisi fiksē skaņu un attēlu ierakstā.

(3[1]) Lai nodrošinātu šā panta pirmajā daļā noteikto starpinstitucionālās sadarbības programmas "Bērna māja" darbības mērķu īstenošanu, Bērnu aizsardzības centrs valsts informācijas sistēmā apstrādā šā panta trešajā daļā minētos personas datus.

(4) Kārtību, kādā tiek organizēta starpinstitucionālās sadarbības programmas "Bērna māja" īstenošana, sniegti pakalpojumi un veiktas starpinstitucionālās sadarbības procedūras, kā arī personas datu apstrādes apjomu un kārtību nosaka Ministru kabinets.

(20.04.2023. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 07.12.2023. un 18.06.2026. likumu, kas stājas spēkā 14.07.2026.)

52.[2] pants. Starpinstitucionālās sadarbības programmas "Bērna māja" uzraudzības padome

(1) Starpinstitucionālās sadarbības programmas "Bērna māja" uzraudzību īsteno koleģiāla institūcija, kuras darbību organizē Bērnu aizsardzības centrs. Starpinstitucionālās sadarbības programmas "Bērna māja" uzraudzības padomes sastāvā ir Labklājības ministrijas, Tieslietu ministrijas, Iekšlietu ministrijas, Veselības ministrijas, Bērnu aizsardzības centra, Valsts policijas, Latvijas Republikas prokuratūras, valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Bērnu klīniskā universitātes slimnīca", biedrības "Latvijas Bērnu labklājības tīkls" un Valsts tiesu medicīnas ekspertīzes centra pārstāvji. Uzraudzības padomes izveidi, darbības kārtību un tās funkcijas nosaka minētās padomes apstiprinātā nolikumā.

(2) Starpinstitucionālās sadarbības programmas "Bērna māja" uzraudzības padomes mērķis ir novērtēt programmas darbību un veicināt tās attīstību un darbības kvalitāti.

(20.04.2023. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 07.12.2023. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2024. Sk. pārejas noteikumu 54. punktu)

VIII nodaļa. Bērns ar īpašām vajadzībām

53.pants. Bērna ar īpašām vajadzībām jēdziens

Bērns ar īpašām vajadzībām ir bērns, kuram sakarā ar slimības, traumas vai iedzimta defekta izraisītiem orgānu sistēmas funkciju traucējumiem ir nepieciešama papildu medicīniskā, pedagoģiskā un sociālā palīdzība neatkarīgi no tā, vai likumā paredzētajā kārtībā ir noteikta invaliditāte.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000. un 29.06.2008. likumu, kas stājas spēkā 29.07.2008.)

54.pants. Tiesības bērnam ar īpašām vajadzībām dzīvot pilnvērtīgu dzīvi

Bērnam ar īpašām vajadzībām ir tādas pašas tiesības uz aktīvu dzīvi, tiesības attīstīties un iegūt vispārējo un profesionālo izglītību atbilstoši savām fiziskajām un garīgajām spējām un vēlmēm, kā arī tiesības piedalīties sabiedriskajā dzīvē kā jebkuram citam bērnam.

55.pants. Īpaša aprūpe bērnam ar īpašām vajadzībām

(1) Bērnam ar īpašām vajadzībām ir tiesības uz vecāku īpašu aprūpi.

(2) Valsts un pašvaldība palīdz bērnam ar īpašām vajadzībām iekļauties sabiedrībā un nodrošina viņam izglītību, veselības aprūpes un sociālos pakalpojumus atbilstoši normatīvajiem aktiem.

(3) Bērns ar īpašām vajadzībām, kura aprūpi ģimene nevar nodrošināt, normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā ņemams pilnā valsts vai pašvaldības aprūpē.

(4) Nododot adopcijai bērnu ar īpašām vajadzībām, adoptētāji informējami par bērna veselības stāvokli, attīstības īpatnībām un to sekām, kā arī par bērna aprūpes īpatnībām.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000., 17.03.2005. un 01.07.2011. likumu, kas stājas spēkā 03.08.2011.)

56.pants. Pedagoģisko un sociālās sfēras darbinieku sagatavošana darbam ar bērniem ar īpašām vajadzībām

Pedagoģiskie un sociālās sfēras darbinieki īpaši mācāmi darbam ar bērniem ar īpašām vajadzībām. Šim nolūkam Izglītības un zinātnes ministrija un Labklājības ministrija izstrādā speciālas mācību programmas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2019. likumu, kas stājas spēkā 06.01.2020.)

56.[1] pants. Vienotā risku analīzes un vadības informācijas sistēma bērnu attīstības vajadzību atbalstam

(1) Vienotā risku analīzes un vadības informācijas sistēma bērnu attīstības vajadzību atbalstam ir valsts informācijas sistēma, kuras mērķi ir:

1) nodrošināt iespēju laikus identificēt bērnu attīstības riskus, veicot bērna agrīnās attīstības izvērtējumu profilaktiskās apskates ietvaros un bērna speciālo vajadzību izvērtējumu pirmsskolas izglītības programmas apguvē;

2) sekmēt bērna individuālajām vajadzībām atbilstošu veselības aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu, kā arī atbalsta pasākumu izglītības iestādēs plānošanu un sniegšanu;

3) nodrošināt informācijas apmaiņu starp ārstniecības personām, izglītības iestādēm un bērna vecākiem (likumiskajiem pārstāvjiem).

(2) Vienotās risku analīzes un vadības informācijas sistēmas bērnu attīstības vajadzību atbalstam saturu, darbības, uzturēšanas un aktualizācijas kārtību, sistēmas lietotāju tiesības un pienākumus, datu kategorijas un veidus (tai skaitā attiecībā uz veselības datiem un personu identificējošajiem datiem, kā arī personas kontaktinformāciju), personas datu apstrādes noteikumus, datu pieejamības un aprites kārtību (tai skaitā datu apmaiņu starp valsts informācijas sistēmām) nosaka Ministru kabinets.

(3) Vienotā risku analīzes un vadības informācijas sistēma bērnu attīstības vajadzību atbalstam atbilstoši normatīvajiem aktiem par veselības informācijas sistēmu saņem no vienotās veselības informācijas sistēmas un apstrādā bērna personas un veselības datus, lai veiktu agrīnās attīstības izvērtējumu, laikus identificējot attīstības riskus un nodrošinot bērna individuālajām vajadzībām atbilstošus atbalsta pakalpojumus, un sniedz veselības informācijas sistēmai personas un veselības datus veselības aprūpes procesa nodrošināšanai.

(01.10.2026. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 28.10.2026.)

IX nodaļa. Bērna atbildība par likumpārkāpumiem un to profilakse

57.pants. Bērna atbildība par likumpārkāpumiem

(1) Saskaņā ar likumu pie administratīvās atbildības var saukt bērnu (turpmāk arī — nepilngadīgo), kurš administratīvo pārkāpumu izdarījis pēc 14 gadu vecuma sasniegšanas, bet pie krimināatbildības — nepilngadīgo, kurš noziedzīgu nodarījumu izdarījis pēc 14 gadu vecuma sasniegšanas.

(2) Bērna tiesību garantijas laikā, kad viņš ir aizturēts par administratīvo pārkāpumu vai noziedzīgu nodarījumu, apcietināts, arestēts vai atrodas brīvības atņemšanas vietā, nosaka likumi, kas paredz administratīvo atbildību un reglamentē kriminālprocesu vai soda izciešanu. Katram bērnam ir tiesības vērsties ar iesniegumu bērna tiesību aizsardzības institūcijās. Šī sarakste nav cenzējama. Iestādes vadītājs nodrošina, lai iesniegums nekavējoties tiktu nosūtīts adresātam.

(3) Par bērnu iesaistīšanu noziegumā vai citās prettiesiskās darbībās vainīgās personas saucamas pie likumā

noteiktās atbildības.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 15.05.2003. un 17.03.2005. likumu, kas stājas spēkā 15.04.2005.)

58.pants. Likumpārkāpumu profilakses darba organizācija

(1) Likumpārkāpumu profilakses darbu ar bērniem veic pašvaldība sadarbībā ar bērnu vecākiem, izglītības iestādēm, valsts policiju, Valsts probācijas dienestu, ja bērns ir probācijas klients, sabiedriskajām organizācijām un citām iestādēm.

(2) Pašvaldība profilakses lietu iekārto un uzvedības sociālās korekcijas programmu izstrādā katram bērnam, kurš:

1) izdarījis noziedzīgu nodarījumu;

2) atzīts par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, bet sods nav saistīts ar brīvības atņemšanu;

3) atbrīvots no kriminālatbildības;

4) atbrīvots no ieslodzījuma vai soda izciešanas vietas;

5) izdarījis Krimināllikumā paredzētās prettiesiskās darbības pirms 14 gadu vecuma sasniegšanas;

6) vairāk nekā divas reizes izdarījis administratīvo pārkāpumu;

7) ubago, klaiņo vai veic citas darbības, kas var novest pie prettiesiskas rīcības.

(3) Valsts policija var ņemt profilaktiskajā uzskaitē bērnus, kuri norādīti šā panta otrās daļas 1.—6.punktā, kā arī citus bērnus, kuriem pašvaldībā iekārtota profilakses lieta, ja izstrādātā uzvedības sociālās korekcijas programma paredz policijas līdzdalību konkrētajā lietā.

(09.03.2000. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 30.05.2013., 03.05.2018. un 12.12.2019. likumu, kas stājas spēkā 06.01.2020. Grozījumi otrās daļas 6. punktā stājas spēkā 01.07.2020. Sk. pārejas noteikumu 38. punktu)

59.pants. Bērna nogādāšana policijas iestādē

(1) Policijas iestādē nogādā bērnu, kurš:

1) izdarījis darbības, par kurām paredzēta kriminālatbildība;

2) izdarījis administratīvu pārkāpumu, ja citādi nav iespējams noskaidrot bērna identitāti un pieņemt lēmumu par administratīvā pārkāpuma procesa uzsākšanu;

3) atrodas sabiedriskā vietā reibuma stāvoklī;

4) ubago;

5) nav sasniedzis 16 gadu vecumu un atrodas nakts laikā publiskā vietā bez pilngadīgas personas, kura atbildīga par bērna uzraudzību, klātbūtnes;

6) apmaldījies vai pamests, vai arī atrodas tādos apstākļos, kas bīstami bērnam vai var kaitēt viņa attīstībai;

7) patvaļīgi aizgājis no ģimenes, aizbildņa, audžuģimenes vai bērnu aprūpes iestādes.

(2) Šā panta pirmās daļas 3.—7.punktā paredzētajos gadījumos bērna nogādāšana policijā pieļaujama, ja nav iespējams viņam sniegt palīdzību citādā veidā. Gadījumos, kad policija konstatē bērna klaiņošanu, ubagošanu, apreibināšanos ar narkotiskajām, toksiskajām vielām vai alkoholiskajiem dzērieniem, nelabvēlīgu vidi ģimenē, kā arī citus apstākļus, kas var kaitēt bērnam, tā informē attiecīgo bāriņtiesu un sociālo dienestu.

(3) Policijā nogādāto bērnu nedrīkst turēt kopā ar pilngadīgiem likumpārkāpējiem, un bērnam nodrošināma pastāvīga pieaugušo uzraudzība. Bērnu nedrīkst pakļaut nekādai fiziskai vai psihiskai iespaidošanai, nedrīkst piespiest liecināt vai atzīt vainu.

(4) Paskaidrojumus no policijas iestādē nogādāta bērna saistībā ar šā panta pirmajā daļā minētajiem apstākļiem var prasīt policijas darbinieks, kuram ir šā likuma 5.[1] panta pirmajā daļā noteiktās speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, piedaloties vecākam, aizbildnim, bāriņtiesas (ja bērns nodots audžuģimenē) vai bērnu aprūpes iestādes pārstāvim vai viņu pilnvarotai personai (turpmāk — vecāks). Ja vecāka piedalīšanās ir pretrunā ar bērna interesēm, vecāks paskaidrojumu prasīšanā atsakās piedalīties vai nav sasniedzams, policijas darbinieks pieaicina citu personu, kurai bērns uzticas, vai psihologu.

(5) Ja policijā ir nogādāts bērns ar īpašām vajadzībām, nodrošināmi apstākļi viņa īpašo vajadzību apmierināšanai, kā arī, ja nepieciešams, pieaicināms speciālists medicīniskās un citas palīdzības sniegšanai bērnam.

(6) Ministru kabinets nosaka kārtību, kādā policija noskaidro, vai bērnam ir īpašas vajadzības, un pieaicina kompetentu speciālistu, kā arī nosaka kārtību, kādā policija nodrošina apstākļus bērna īpašo vajadzību apmierināšanai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000., 15.05.2003., 17.03.2005., 08.03.2007., 29.06.2008., 30.05.2013. un 12.12.2019. likumu, kas stājas spēkā 06.01.2020. Pirmās daļas 2. punkta jaunā redakcija stājas spēkā 01.07.2020. Sk. pārejas noteikumu 38. punktu)

60.pants. Pasākumi, kas veicami, ja bērnam nepieciešama palīdzība

(1) Ja bērns nogādāts policijas iestādē šā likuma 59.panta pirmajā daļā minēto apstākļu dēļ, viņu var tur turēt līdz nodošanai vecākiem, aizbildnim, audžuģimenei, bērnu aprūpes iestādes pārstāvim vai viņu pilnvarotai personai.

(2) Ja četru stundu laikā nav iespējams noskaidrot bērna personību un nodot bērnu vecākiem, audžuģimenei, aizbildnim, bērnu aprūpes iestādei, kuru viņš pametis, vai to pilnvarotai personai un ja bērnam kā drošības līdzekli nepiemēro apcietinājumu, policija viņu ievieto audžuģimenē, krīzes centrā vai bērnu aprūpes iestādē, bet, ja tas nav iespējams, profilakses iestādē un ne vēlāk kā nākamajā darbdienā paziņo par to bāriņtiesai un pašvaldības sociālajam dienestam.

(3) Ja policijā nogādāts bērns, kurš ir alkoholisko dzērienu, narkotisko vai toksisko vielu vai citu apreibinošu vielu iespaidā, vai arī ir aizdomas, ka bērns tiek seksuāli izmantots, kļuvis par prettiesiskas darbības upuri vai ir pamudināts uz ubagošanu, policija noskaidro apreibinošo vielu iegūšanas un lietošanas apstākļus, kā arī personas, kuras pamudinājušas bērnu uz viņam kaitīgām darbībām vai veikušas pret viņu prettiesisku darbību.

(4) Ja policijā nogādātajam bērnam nepieciešama medicīniskā palīdzība, policija organizē bērna nogādāšanu ārstniecības iestādē un pārliecinās, ka bērns tajā tiek uzņemts vai viņam tiek sniegta ambulatorā ārstnieciskā palīdzība.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 17.03.2005. un 30.05.2013. likumu, kas stājas spēkā 04.07.2013.)

X nodaļa. Bērna tiesību aizsardzības organizācija

61.pants. Ministru kabineta kompetence bērna tiesību aizsardzības jomā

Ministru kabinets:

1) izstrādā bērna tiesību aizsardzības nodrošināšanai attiecīgus likumprojektus un izdod nepieciešamos noteikumus;

2) apstiprina ilgtermiņa valsts politikas projektus bērna tiesību aizsardzības jomā;

3) *(izslēgts ar 30.05.2013. likumu)*;

4) apstiprina valsts programmu sociālo pedagogu un sociālo darbinieku sagatavošanā;

5) apstiprina programmu bērnu noziedzības novēršanai un bērna aizsardzībai pret noziegumu;

6) nosaka kārtību, kādā Latvijas centrālā iestāde atbilstoši 1980.gada 25.oktobra Hāgas konvencijai par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem veic tajā minētās darbības un sadarbojas ar citām valsts un pašvaldības iestādēm;

7) *(izslēgts ar 13.11.2019. likumu)*.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000., 15.05.2003., 17.03.2005., 19.10.2006., 29.06.2008., 30.05.2013. un 13.11.2019. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2020.)

62.pants. Labklājības ministrijas kompetence

(1) Labklājības ministrija:

1) sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju, Iekšlietu ministriju, Tieslietu ministriju, Kultūras ministriju un Veselības ministriju, kā arī citām valsts un pašvaldību institūcijām un nevalstiskajām organizācijām izstrādā ilgtermiņa valsts politikas projektus bērnu tiesību aizsardzības jomā, tai skaitā valsts politikas projektus bāreņu un bez vecāku gādības palikušu bērnu alternatīvās aprūpes jomā;

2) organizē un koordinē normatīvo aktu ievērošanas uzraudzību bērnu tiesību aizsardzības jomā;

3) *(izslēgts ar 26.11.2009. likumu)*;

4) koordinē valsts un pašvaldību institūciju sadarbību to kompetencē esošajos bērnu tiesību aizsardzības un ģimenes tiesību jautājumos;

5) koordinē bērnu ārpusģimenes aprūpes iestāžu darbu bērnu tiesību aizsardzības jomā;

6) nodrošina bērnu tiesību aizsardzības procesa kvalitātes novērtēšanu, analīzi un priekšlikumu sagatavošanu bērnu tiesību aizsardzības uzlabošanai;

7) nodrošina ikgadējā ziņojuma par bērnu stāvokli valstī sagatavošanu un iesniegšanu Saeimai un Ministru kabinetam;

8) sagatavo iesniegšanai Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu tiesību komitejai ziņojumu par bērnu stāvokli Latvijā un pasākumiem, kas veikti bērna tiesību nodrošināšanai;

9) informē sabiedrību par bērnu tiesību aizsardzības jomā pieņemto likumu un normatīvo aktu noteikumiem, kā arī par starptautisko tiesību principiem šajā jomā.

(2) Labklājības ministrs apstiprina ikgadējo valsts programmu bērnu un ģimenes stāvokļa uzlabošanai, kā arī

nosaka tās īstenošanas veidu, kritērijus un kārtību.

(12.06.2009. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 26.11.2009., 01.07.2011. un 12.12.2019. likumu, kas stājas spēkā 06.01.2020.)

62.[1] pants. Veselības ministrijas kompetence

Veselības ministrija:

1) izstrādā valsts politikas projektus bērnu veselības aprūpes jomā, tajā skaitā medicīniskās rehabilitācijas jomā;

2) organizē un koordinē bērnu veselības aprūpi atbilstoši valsts programmai, likumiem un citiem normatīvajiem aktiem.

(15.05.2003. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 17.06.2003.)

63.pants. Izglītības un zinātnes ministrijas kompetence

(1) Izglītības un zinātnes ministrija:

1) izstrādā valsts politikas projektus bērnu izglītības un sporta jomā un organizē apstiprināto projektu izpildi;

2) nodrošina izglītības pieejamību un kvalitāti;

3) sadarbībā ar Labklājības ministriju izstrādā izglītošanas programmas bērna tiesību aizsardzības jomā;

4) nodrošina veselības mācības satura obligātu iekļaušanu vispārējās izglītības programmās;

5) nosaka izglītības darbiniekiem izvirzāmās kvalifikācijas prasības un kritērijus, veicina izglītības darbinieku kvalifikācijas līmeņa paaugstināšanu;

6) kopā ar Labklājības ministriju un Veselības ministriju izstrādā valsts programmu sociālo darbinieku, sociālo pedagogu un skolotāju sagatavošanai darbam ar bērniem ar īpašām vajadzībām un bērniem, kuriem nepieciešama uzvedības sociālā un pedagoģiskā korekcija, kā arī ar šo bērnu ģimenēm un koordinē valsts programmas īstenošanu;

7) *(izslēgts ar 15.05.2003. likumu.)*

(2) *(Izslēgta ar 15.05.2003. likumu.)*

(3) Izglītības un zinātnes ministrs apstiprina ikgadējo jaunatnes politikas valsts programmu.

(09.03.2000. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 15.05.2003., 20.05.2004., 17.03.2005. un 12.06.2009. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2009.)

64.pants. Iekšlietu ministrijas kompetence

Iekšlietu ministrija:

1) sadarbībā ar Labklājības ministriju un citām atbildīgajām institūcijām nodrošina, lai tiek izstrādāts programmas projekts triju gadu periodam bērnu noziedzības novēršanai un bērna aizsardzībai pret noziegumu, un koordinē šīs programmas īstenošanu;

2) sadarbībā ar citām institūcijām veic pasākumus cīņai pret bērnu nelikumīgu pārvietošanu pāri valsts robežai un bērnu neatgriešanos no ārvalstīm;

3) nodrošina policijas darbiniekiem speciālas mācības darbam ar nepilngadīgajiem likumpārkāpējiem un nepilngadīgajiem noziedzīga nodarījuma upuriem un viņu ģimenēm;

4) *(izslēgts ar 30.05.2013. likumu)*.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000., 17.03.2005., 12.06.2009., 01.07.2011., 30.05.2013. un 12.12.2019. likumu, kas stājas spēkā 06.01.2020.)

64.[1] pants. Tieslietu ministrijas kompetence

(1) Tieslietu ministrija organizē mācības tiesnešiem bērna tiesību jautājumos.

(2) Tieslietu ministrija nodrošina tādu tiesu darba organizāciju, lai lietas, kas saistītas ar bērna tiesību un interešu aizsardzību, tiktu izskatītas ārpus kārtas.

(3) *(Izslēgta ar 15.05.2003. likumu)*

(09.03.2000. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 15.11.2001., 15.05.2003. un 12.12.2019. likumu, kas stājas spēkā 06.01.2020.)

64.[2] pants. Kultūras ministrijas kompetence

Kultūras ministrija izstrādā valsts programmu bērnu kultūras un kultūrizglītības jomā un atbild par tās īstenošanu.

(09.03.2000. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 11.04.2000.)

64.[3] pants. Ģenerālprokuratūras kompetence

Ģenerālprokuratūra organizē mācības prokuroriem bērna tiesību jautājumos un nodrošina bērna tiesību ievērošanu pirmstiesas izmeklēšanas procesā.

(09.03.2000. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2019. likumu, kas stājas spēkā 06.01.2020.)

65.pants. Bērnu un ģimenes lietu ministra un Bērnu un ģimenes lietu ministrijas kompetence

(Izslēgts ar 12.06.2009. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2009.)

65.[1] pants. Bērnu aizsardzības centra kompetence

Bērnu aizsardzības centrs ir labklājības ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas sniedz atbalstu bērnu aizsardzības jomā bērniem un šā likuma 5. pantā minētajiem bērna tiesību aizsardzības subjektiem un uzrauga bērnu tiesību un interešu ievērošanu. Bērnu aizsardzības centra vecākajiem ekspertiem ir tiesības veikt pārrunas ar bērnu bez citu personu klātbūtnes, iepriekšējas saskaņošanas un likumiskā pārstāvja piekrišanas.

(07.12.2023. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2024.)

65.[2] pants. Tiesībsarga kompetence

Tiesībsargs:

1) informē sabiedrību par bērna tiesībām;

2) izskata sūdzības par bērna tiesību pārkāpumiem, īpašu uzmanību pievēršot valsts vai pašvaldību iestāžu un to darbinieku izdarītajiem pārkāpumiem;

3) iesniedz priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu.

(17.03.2005. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 19.10.2006. un 11.11.2021. likumu, kas stājas spēkā 08.12.2021.)

65.[3] pants. Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijas kompetence

Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija:

1) Uzturlīdzekļu garantiju fonda likumā noteiktajā kārtībā nodrošina bērna tiesības uz sociālo nodrošinājumu, izmaksājot uzturlīdzekļus no Uzturlīdzekļu garantiju fonda;

2) Ministru kabineta noteiktajā kārtībā izsniedz ziņas no Uzturlīdzekļu garantiju fonda iesniedzēju un parādnieku reģistra.

(08.03.2007. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 10.04.2007.)

65.[4] pants. Bērnu lietu sadarbības padome

Bērnu lietu sadarbības padome ir konsultatīva koleģiāla institūcija, kuras mērķis ir veicināt vienotu izpratni par bērna interešu prioritātes principa ievērošanu pašvaldību un valsts rīcībpolitikās, kā arī veicināt institūciju, tai skaitā sadarbības grupu, saskaņotu darbību bērnu tiesību aizsardzībā. Bērnu lietu sadarbības padomi izveido, tās uzdevumus un sastāvu nosaka un darbības nolikumu apstiprina labklājības ministrs.

(12.12.2019. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 06.01.2020.)

66.pants. Pašvaldību kompetence bērna tiesību aizsardzībā

(1) Pašvaldība analizē stāvokli bērna tiesību ievērošanas jomā, izstrādā un īsteno bērna tiesību aizsardzības programmu pašvaldības administratīvajā teritorijā.

(2) Pašvaldība atbilstoši likumam:

1) sniedz palīdzību un atbalstu ģimenēm, kurās ir bērni, garantējot ikvienam pašvaldības teritorijā dzīvojošam bērnam pajumti, siltumu, apģērbu un vecumam un veselības stāvoklim atbilstošu uzturu;

2) nodrošina ārpusģimenes aprūpi tiem bērniem, kuriem uz laiku vai pastāvīgi nav savas ģimenes vai kurus viņu pašu interesēs nedrīkst atstāt šajā ģimenē;

3) nodrošina bērna tiesības iegūt vispārējo vidējo izglītību un sniedz viņiem palīdzību arodizglītībā;

4) organizē mātes un bērna primāro veselības aprūpi;

5) organizē vecāku izglītošanu;

6) gādā par pirmsskolas un ārpusskolas bērnu iestādēm, tautas bibliotēkām, bērnu atpūtas organizēšanu;

7) izstrādā un realizē programmas darbam ar ielas bērniem;

8) veic citus pasākumus bērna tiesību nodrošināšanā.

(3) Bāriņtiesas kā aizbildnības iestādes nodrošina bērna personisko un mantisko tiesību aizsardzību.

(4) (*Izslēgta ar 29.06.2008. likumu)*

(5) Bērna tiesību nodrošināšanā pašvaldība iesaista sabiedrību, kā arī koordinē sabiedrisko organizāciju darbību.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000., 31.10.2002., 29.06.2008., 12.12.2019. un 11.11.2021. likumu, kas stājas spēkā 08.12.2021.)

67.pants. Pašvaldību kompetences norobežošana

(1) Par bērna tiesību aizsardzību atbild pašvaldība pēc bērna dzīvesvietas. Pašvaldība ņem uzskaitē katru tās teritorijā dzīvojošo bērnu.

(2) Par bērna dzīvesvietu šā likuma izpratnē uzskatāma viņa vecāku deklarētā dzīvesvieta. Ja bērna vecāku deklarētās dzīvesvietas atrodas dažādās administratīvajās teritorijās, par bērna dzīvesvietu uzskatāma tā vecāka deklarētā dzīvesvieta, pie kura viņš dzīvo.

(3) Ja bērna vecākiem vai bērnam nav deklarētas dzīvesvietas, par bērna dzīvesvietu uzskatāma viņa vecāku faktiskā dzīvesvieta.

(4) Laikā, kad bērns atrodas ārpusģimenes aprūpē, viņa dzīvesvieta saglabājas tās pašvaldības administratīvajā teritorijā, kura pieņēmusi lēmumu par ārpusģimenes aprūpi.

(5) Gadījumos, kad bērns atrodas dzīvībai vai veselībai bīstamos apstākļos, palīdzību sniedz pašvaldības un valsts iestādes pēc bērna atrašanās vietas. Par bērna dzīvībai un veselībai bīstamiem apstākļiem uzskatāms drošas pajumtes, siltuma, apģērba un bērna vecumam un veselības stāvoklim atbilstoša uztura trūkums, nolaidība, kā arī vardarbība pret bērnu.

(6) Ja bērns viens pats vai kopā ar vecākiem atrodas pagaidu dzīvesvietā, palīdzību un atbalstu viņam sniedz pašvaldības iestādes pēc pagaidu dzīvesvietas.

(7) Šā panta ceturtajā un piektajā daļā paredzētajos gadījumos pašvaldība par sociālo pakalpojumu sniegšanu norēķinās Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā noteiktajā kārtībā.

(8) Ja aizbildnis vai ģimene, kurai ir nodots bārenis vai bez vecāku gādības palikušais bērns, nesaņem likumā noteiktos uzturēšanas izdevumus vai sociālo palīdzību, bērnam palīdzība nekavējoties nodrošināma no valsts budžeta līdzekļiem līdz attiecīgās pašvaldības lēmuma pieņemšanai. No valsts budžeta izmaksātie līdzekļi iekasējami no pašvaldības pēc bērna dzīvesvietas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000.,17.03.2005., 29.06.2008. un 11.11.2021. likumu, kas stājas spēkā 08.12.2021.)

67.[1] pants. Statistiskā informācija par bērna tiesību stāvokli

Iekšlietu ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija, Labklājības ministrija, Tieslietu ministrija, Veselības ministrija, Bērnu aizsardzības centrs un pašvaldības atbilstoši savai kompetencei sniedz statistisko informāciju par bērna tiesību aizsardzību valstī, par vecākiem, kuriem pārtrauktas vai atņemtas aizgādības tiesības, un par ģimenēm, kuras kopā ar bērniem izliktas no dzīvokļa, par bērnu adopciju, bērnu nodošanu ārpusģimenes aprūpē, audzinoša un medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem, bērnu saukšanu pie kriminālatbildības, par obligāto izglītības vecumu sasniegušajiem bērniem, kuri neapmeklē izglītības iestādes, un par bērniem, kuri kļuvuši par nolaidības un vardarbības upuriem, un ielas bērniem, kā arī iesniedz attiecīgu kopsavilkumu Centrālajai statistikas pārvaldei.

Centrālā statistikas pārvalde reizi gadā apkopo minēto informāciju un iesniedz to Labklājības ministrijai un Tiesībsarga birojam.

(15.05.2003. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 20.05.2004., 19.10.2006., 12.06.2009., 16.12.2010., 01.07.2011., 30.05.2013., 11.11.2021., 07.12.2023. un 28.11.2024. likumu, kas stājas spēkā 26.12.2024.)

67.[2] pants. Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēma

(1) Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēma ir valsts informācijas sistēmas "Integrētā iekšlietu informācijas sistēma" sastāvdaļa, kurā iekļauta bērnu tiesību aizsardzībai nepieciešamā informācija, integrējot valsts un pašvaldību institūciju, kā arī ārstniecības personu informāciju par nepilngadīgajiem, kuriem vajadzīgs atbalsts, un gadījumiem, kad veicami preventīvi pasākumi bērnu tiesību aizsardzībai.

(2) Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēmas mērķis ir veicināt bērnu tiesību un interešu aizsardzību, nodrošinot nepieciešamās informācijas apstrādi un sekmējot starpinstitūciju sadarbību šādos jautājumos:

1) nepilngadīgā tiesību un interešu aizstāvība;

2) nepilngadīgā tiesību un interešu nodrošināšanas uzraudzība;

3) profilaktiskais darbs;

4) sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu nodrošināšana;

5) noziedzīgu nodarījumu un citu likumpārkāpumu novēršana un atklāšana;

6) nepilngadīgā meklēšana;

7) administratīvo sodu, krimināLsodu, drošības līdzekļu un audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu izpildes nodrošināšana;

8) izlīgumu īstenošana un izvērtēšanas ziņojumu sagatavošana par probācijas klientu.

(2[1]) Lai nodrošinātu sociālās garantijas, kā arī sociālo palīdzību un sociālos pakalpojumus, nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēmā papildus tiek iekļauta informācija par šā likuma 42. panta pirmajā daļā minētajām personām, kuras uzturas bērnu aprūpes iestādēs pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas, un šā likuma 43. pantā minētajām personām, kurām pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas ir tiesības uz sociālajām garantijām.

(3) Tiesības apstrādāt nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēmā iekļauto informāciju, tai skaitā personas datus, ir šādām institūcijām un personām to darbību reglamentējošos normatīvajos aktos noteikto funkciju izpildei:

1) Valsts policijai;

2) bāriņtiesai;

3) pašvaldības policijai;

4) pašvaldības sociālajam dienestam;

5) Valsts probācijas dienestam;

6) Ieslodzījuma vietu pārvaldei;

7) sociālās korekcijas izglītības iestādei;

8) tiesībsargam;

9) Labklājības ministrijai;

10) ārstniecības personām;

11) Sociālās integrācijas valsts aģentūrai;

12) Bērnu aizsardzības centram;

13) Valsts robežsardzei;

14) Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei;

15) Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai;

15[1]) bērnu aprūpes iestādei;

16) citām valsts un pašvaldību iestādēm, kuru darbību reglamentējošos normatīvajos aktos ir noteikts, ka šo iestāžu funkcijas ir saistītas ar bērnu tiesību aizsardzību vai krimināLsoda vai administratīvā soda izpildi nepilngadīgajām personām.

(4) Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēmā var iekļaut bērnu raksturojošu informāciju par viņa interesēm un ieradumiem, dzīvesveidu un dzīves vidi. Par bērnu raksturojošu informāciju uzskatāma informācija, kas nav iegūta administratīvā pārkāpuma procesa vai kriminālprocesa ietvaros un nav saņemta ar informācijas sistēmu sasaistes līdzekļu palīdzību.

(5) Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēmā iekļauto bērnu raksturojošo informāciju izsniedz tikai tām valsts un pašvaldību iestādēm, kuru darbību reglamentējošos normatīvajos aktos ir noteikts, ka šo iestāžu funkcijas ir saistītas ar bērnu tiesību aizsardzību vai krimināLsoda vai administratīvā soda izpildi nepilngadīgajām personām.

(6) Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēmā iekļauto informāciju, izņemot bērnu raksturojošo informāciju, glabā līdz dienai, kad persona sasniegusi 24 gadu vecumu, arī tādā gadījumā, ja persona ir mirusi pirms attiecīgā vecuma sasniegšanas. Bērnu raksturojošo informāciju nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēmā glabā līdz dienai, kad persona sasniegusi pilngadību, vai līdz miršanas dienai, ja bērns miris pirms pilngadības sasniegšanas. Šā panta 2.[1] daļā minēto informāciju glabā 15 gadus no dienas, kad persona sasniegusi pilngadību.

(7) Ministru kabinets nosaka kārtību un apjomu, kādā informācija iesniedzama nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēmai un saņemama no tās, kā arī sistēmā iekļautās informācijas apstrādes kārtību.

(30.05.2013. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 23.11.2016., 02.03.2017., 12.12.2019. un 07.12.2023. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2024. Sk. pārejas noteikumu 54. punktu)

68.pants. Bērnu aprūpes, izglītības un citu iestāžu kompetence

(1) Bērnu aprūpes, kultūras, izglītības un citas iestādes bērna tiesības nodrošina savos statūtos vai nolikumos noteiktās kompetences ietvaros.

(2) Kārtības uzturēšana šajās iestādēs nodrošināma ar iekšējās kārtības noteikumiem, kuri atbilst likuma prasībām un neaizskar bērna cieņu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 15.05.2003. un 12.12.2019. likumu, kas stājas spēkā 06.01.2020.)

69.pants. Sabiedrisko un reliģisko organizāciju piedalīšanās bērna tiesību nodrošināšanā

(1) Sabiedriskās un reliģiskās organizācijas īsteno savas programmas vecāku un bērnu izglītošanā, ģimenes nostiprināšanā, atpūtas organizēšanā un savos statūtos paredzētajos citos jautājumos, organizē sabiedrības atbalstu bērna tiesību aizsardzībai, kā arī likumā noteiktajā kārtībā realizē sabiedrisko kontroli pār bērna tiesību aizsardzību kopumā vai atsevišķās bērna tiesību aizsardzības jomās.

(2) Bērnus reliģiskās organizācijas var iesaistīt reliģiska rakstura darbībās un reliģisko organizāciju pasākumos tikai ar vecāku rakstveida piekrišanu, bet ārpusģimenes aprūpes laikā — ar aizbildņa, audžuģimenes vai aprūpes iestādes rakstveida piekrišanu.

(3) Valsts un pašvaldība budžeta ietvaros sniedz sabiedriskajām organizācijām finansiālu atbalstu ģimenes un bērnu interesēm veltītu programmu īstenošanai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000. un 15.05.2003. likumu, kas stājas spēkā 17.06.2003.)

XI nodaļa. Bērna tiesību aizsardzības subjektu tiesības un pienākumi bērna tiesību ievērošanā

(Nodaļas nosaukums 12.12.2019. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 06.01.2020.)

70.pants. Bērna tiesību aizsardzības subjektu pienākumi

(1) Katra bērna tiesību aizsardzības subjekta pienākums ir jebkurā gadījumā sniegt palīdzību bērnam, kuram tā nepieciešama, izvērtējot konkrētā bērna vajadzības un attiecīgās situācijas apstākļus. Ja ir šaubas par personas nepilngadību, persona līdz tās vecuma noskaidrošanai tiek uzskatīta par nepilngadīgu un šai personai tiek nodrošināta attiecīga palīdzība.

(2) Bērnam pašam un citām personām ir tiesības vērsties pēc palīdzības bērna tiesību aizsardzības institūcijās un citās valsts un pašvaldību institūcijās, un šīs institūcijas ikvienā gadījumā veic likumā paredzētās darbības pārkāpuma, ja tāds tiek konstatēts, novēršanai, kā arī atbalsta un palīdzības sniegšanai bērnam. Bērnu aprūpes, izglītības, veselības aprūpes un citu tādu iestāžu vadītājiem, kurās uzturas bērni, ir pienākums noteikt bērnu sūdzību iesniegšanas un izskatīšanas kārtību un padarīt to bērniem zināmu un pieejamu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 15.05.2003., 06.03.2014. un 02.03.2017. likumu, kas stājas spēkā 28.03.2017.)

71.pants. Aizliegums izplatīt informāciju par bērnu

(1) Informācija, kuru par bērnu ieguvis bērnu aprūpes, izglītības, sociālās palīdzības vai citas iestādes darbinieks vai valsts vai pašvaldības institūcijas darbinieks, pildot amata pienākumus, ir konfidenciāla, un ziņas, kas jebkādā veidā varētu kaitēt bērna turpmākajai attīstībai vai viņa psiholoģiskā līdzsvara saglabāšanai, nav izpaužamas.

(2) Aizliegts izplatīt personiski iegūto informāciju par bērnu, kurš kļuvis par nozieguma upuri, liecinieku vai izdarījis

likumpārkāpumu, kā arī tādu informāciju, kura bērnam varētu kaitēt tūlīt vai tālākā nākotnē.

(3) Aizliegts izmantot bērna sniegto informāciju savtīgos nolūkos.

(4) Aizliegts intervēt bērnu un izplatīt presē un citos plašsaziņas līdzekļos informāciju par bērnu, kurš kļuvis par prettiesiskas darbības upuri, liecinieku vai izdarījis likumpārkāpumu, izņemot gadījumu, kad bērns pats izsaka vēlēšanos pārdzīvoto izpaust atklātībai un tam piekrīt viņa vecāki vai citi bērna likumiskie pārstāvji. Ja uzsākts kriminālprocess, nepieciešama arī procesa virzītāja atļauja.

(5) Par informācijas neatļautu izmantošanu vai izplatīšanu vainīgās personas saucamas pie disciplinārās atbildības vai citas likumā noteiktās atbildības.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 15.05.2003., 17.03.2005. un 08.03.2007. likumu, kas stājas spēkā 10.04.2007.)

72.pants. Bērnu iestāžu darbinieku un pasākumu organizatoru atbildība

(1) Bērnu aprūpes, izglītības un veselības aprūpes iestādēs, kur bērni uzturas, kā arī citās vietās organizētos pasākumos, kuros bērni piedalās, iestādes vadītājs, darba devējs, darbinieks, pasākuma organizators, kā arī persona, kas veic brīvprātīgo darbu vai sniedz pakalpojumus, ir atbildīga par bērna dzīvības, veselības un drošības aizsardzību un bērna tiesību ievērošanu.

(2) Šā panta pirmajā daļā minētās personas par izdarītajiem pārkāpumiem saucamas pie disciplinārās vai citas likumā noteiktās atbildības.

(3) Pieņemot darbā vadītājus un darbiniekus bērnu aprūpes, izglītības, veselības aprūpes un citās tādās iestādēs, kurās uzturas bērni, darba devēja pienākums ir pieprasīt informāciju par šo personu iepriekšējo darbību, kompetenci un pieredzi.

(4) Bērnu aprūpes, izglītības, veselības aprūpes un citu tādu iestāžu, kurās uzturas bērni, vadītāju un darba devēju, kā arī pasākumu organizatoru, individuālo komersantu, komercsabiedrības vadītāju un brīvprātīgā darba organizatoru pienākums ir nodrošināt, ka pasākuma organizēšanā piedalās un iestādē pienākumus pilda personas, kuras atbilst šajā pantā izvirzītajām prasībām. Lai persona varētu pildīt pienākumus iestādē vai piedalīties pasākumu organizēšanā, pasākumu organizatora vai iestādes vadītāja pienākums ir pieprasīt ziņas no Sodu reģistra, lai pārliecinātos par personas atbilstību šā panta piektajā, sestajā un $6.^1$ daļā minētajām prasībām, kā arī šīs ziņas atkārtoti pārbaudīt ne retāk kā reizi gadā. Par iestādes vadītāju minētās ziņas pieprasa darba devējs.

(5) Bērnu aprūpes, izglītības un veselības aprūpes iestādēs, kur bērni uzturas, kā arī citās vietās organizētos pasākumos, kuros bērni piedalās, nedrīkst strādāt, veikt brīvprātīgo darbu, kā arī saskaņā ar noslēgto vienošanos sniegt pakalpojumus personas (izņemot personas, kuru darba vai pakalpojumu sniegšanas ietvaros nenotiek saskarsme ar bērnu vai arī tā ir vienreizēja vai īslaicīga):

1) kuras sodītas par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, — neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas — izņemot gadījumu, kad pēc sodāmības dzēšanas vai noņemšanas Bērnu aizsardzības centrs ir izvērtējis, vai tas nekaitē bērnu interesēm, un atļāvis šīm personām (izņemot pedagogus, kuri tiek izvērtēti atbilstoši Izglītības likumā noteiktajam) strādāt, veikt brīvprātīgo darbu, kā arī saskaņā ar noslēgto vienošanos sniegt pakalpojumus bērnu aprūpes, izglītības, veselības aprūpes un citās tādās iestādēs, kurās uzturas bērni, bērnu pasākumos un tādos pasākumos, kuros piedalās bērni. Ministru kabinets nosaka kārtību, kādā tiek izvērtēts, vai atļauja šādām personām strādāt, veikt brīvprātīgo darbu, kā arī saskaņā ar noslēgto vienošanos sniegt pakalpojumus nekaitēs bērnu interesēm;

2) kuras sodītas par noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību — neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas;

2^1) kuras sodītas par cilvēku tirdzniecību — neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas;

3) kurām tiesa ir piemērojusi Krimināllikumā noteiktos medicīniska rakstura piespiedu līdzekļus;

4) *(izslēgts ar 18.06.2026. likumu).*

(6) Ja šā panta piektajā daļā minētā persona sodīta par šā likuma 79., 80., 82., 83., 84. un 85. pantā minēto administratīvo pārkāpumu, Alkoholisko dzērienu aprites likuma 14. pantā minēto administratīvo pārkāpumu, par tabakas izstrādājumu, augu smēķēšanas produktu, elektronisko smēķēšanas ierīču vai elektronisko smēķēšanas ierīču uzpildes tvertņu pārdošanu bērnam, par maznozīmīga miesas bojājuma tīšu nodarīšanu vai par tīšu noziedzīgu nodarījumu, kas nav minēts šā panta piektās daļas 1. un 2.punktā, iestādes vadītājam, darba devējam (par iestādes vadītāju) vai pasākuma organizatoram ir pienākums izvērtēt, vai persona neapdraud bērna drošību, veselību vai dzīvību. Ja tā neapdraud bērna drošību, veselību vai dzīvību, iestādes vadītājs, darba devējs (par iestādes vadītāju) vai pasākuma organizators atļauj personai strādāt, veikt brīvprātīgo darbu, kā arī saskaņā ar šīm iestādēm vai pasākumu organizatoriem noslēgto vienošanos sniegt pakalpojumus.

(6^1) Persona, kuras darbs ir saistīts ar tiešu, ilgstošu vai regulāru saskarsmi ar bērnu un kura ir vai pēdējo piecu gadu laikā ir bijusi sodīta par šā likuma 81. pantā minēto pārkāpumu, un kurai nav piemērots tajā noteiktais papildsods, ievēro šādus nosacījumus:

1) 10 dienu laikā pēc nolēmuma par administratīvā soda piemērošanu stāšanās spēkā informē darba devēju vai iestādes vadītāju par piemēroto sodu;

2) sešu mēnešu laikā pēc nolēmuma par administratīvā soda piemērošanu stāšanās spēkā normatīvajos aktos par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu no vardarbības cietušām un vardarbību veikušām pilngadīgām personām noteiktajā kārtībā saņem vardarbīgas uzvedības mazināšanas pakalpojumu*;*

3) līdz vardarbīgas uzvedības mazināšanas pakalpojuma saņemšanas pabeigšanai drīkst uzsākt vai turpināt darba tiesiskās vai dienesta attiecības;

4) ja vardarbīgas uzvedības mazināšanas pakalpojums netiek pabeigts šīs daļas 2. punktā noteiktajā termiņā, darba tiesiskās vai dienesta attiecības ar attiecīgo personu ir izbeidzamas.

(6^2) Persona, kuras darbs ir saistīts ar tiešu, ilgstošu vai regulāru saskarsmi ar bērnu un kura ir vai pēdējo piecu gadu laikā ir bijusi sodīta par šā likuma 81. pantā minēto pārkāpumu, un kurai ir piemērots tajā noteiktais papildsods, ievēro šā panta 6.^{1} daļas 1. punktā noteikto nosacījumu. Šāda persona pēc papildsoda izciešanas drīkst uzsākt vai turpināt darba tiesiskās vai dienesta attiecības amatā, kas saistīts ar tiešu, ilgstošu vai regulāru saskarsmi ar bērnu, pēc tam, kad pabeigusi saņemt vardarbīgas uzvedības mazināšanas pakalpojumu normatīvajos aktos par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu no vardarbības cietušām un vardarbību veikušām pilngadīgām personām noteiktajā kārtībā.

(7) Ja ir pamatotas aizdomas vai iestādes vadītāja, darba devēja vai pasākuma organizatora rīcībā ir informācija par to, ka šā panta piektajā daļā minētās personas pieļāvušas bērna tiesību pārkāpumus vai pret tām uzsākts kriminālprocess par noziedzīgu nodarījumu, kas minēts šā panta piektajā un sestajā daļā, iestādes vadītājs, darba devējs vai pasākuma organizators nodrošina, ka attiecīgie darbinieki tiek atstādināti no amata (no pienākumu pildīšanas) līdz dienai, kad stājies spēkā un kļuvis nepārsūdzams kompetentas institūcijas pieņemtais lēmums vai tiesas spriedums, vai līdz galīgā nolēmuma pieņemšanai kriminālprocesā.

(8) Šā panta piektajā daļā minēto personu atstādināšanu var pieprasīt Bērnu aizsardzības centrs, ja tam ir pamatotas aizdomas par iespējamiem bērna tiesību pārkāpumiem. Bērnu aizsardzības centra pieprasījums nav apstrīdams un pārsūdzams, tas izpildāms nekavējoties.

(9) Strīdus par šā panta piektajā daļā minēto personu atstādināšanu izskata Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Tiesa, izskatot minēto jautājumu, var izvērtēt Bērnu aizsardzības centra pieprasījuma pamatotību.

(06.03.2014. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 03.05.2018., 12.12.2019., 11.11.2021., 07.12.2023. un

18.06.2026. likumu, kas stājas spēkā 14.07.2026. Sk. Pārejas noteikumu 57. un 58. punktu)

73.pants. Personu pienākumi bērna tiesību aizsardzībā

(1) Katrai personai ir pienākums nekavējoties ziņot policijai, Bērnu aizsardzības centram, bāriņtiesai vai sociālajam dienestam par likumpārkāpumu, kas vērsts pret bērnu, kā arī tad, ja personai ir aizdomas, ka bērnam ir priekšmeti, vielas vai materiāli vai pastāv apstākļi, kas var apdraudēt paša bērna vai citu personu dzīvību vai veselību.

(2) Veselības aprūpes un izglītības iestāžu darbinieki, sociālo pakalpojumu sniedzēji, policijas darbinieki, valsts un pašvaldību amatpersonas un darbinieki, kā arī citas personas, ar kuru darba vai dienesta pienākumu veikšanu tiek vai var tikt skartas bērna tiesības un tiesiskās intereses un kuras zina par bērna tiesību pārkāpšanu un par to nav ziņojušas šā panta pirmajā daļā minētajām institūcijām, par neziņošanu saucamas pie disciplinārās atbildības vai citas likumā noteiktās atbildības.

(20.04.2023. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 07.12.2023. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2024. Sk. pārejas noteikumu 54. punktu)

XII nodaļa. Bērna starptautiskā aizsardzība un tiesību garantijas pārrobežu jautājumos

(Nodaļas nosaukums 12.12.2019. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 06.01.2020.)

74.pants. Bēglis un persona, kurai piešķirts alternatīvais statuss

(1) Ja saskaņā ar starptautiskajām vai nacionālajām tiesībām bērns ir bēglis vai persona, kurai piešķirts alternatīvais statuss, viņš saņem aizsardzību un palīdzību neatkarīgi no tā, vai ir kopā ar vecākiem vai citiem pieaugušajiem vai viens atbilstoši Patvēruma likumam.

(2) Bāriņtiesa kopā ar pašvaldības sociālo dienestu un imigrācijas iestādēm veic pasākumus, lai sameklētu bērna vecākus un noskaidrotu, kādas viņam ir iespējas atgriezties ģimenē.

(3) Ja bērna vecākus neizdodas atrast, bērnam bēglim un bērnam, kuram piešķirts alternatīvais statuss, tiek nodrošināta tāda pati aprūpe kā jebkuram citam bērnam, kas palicis bez vecāku gādības.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 15.05.2003. un 08.03.2007. likumu, kas stājas spēkā 10.04.2007.)

74.[1] pants. Pašvaldības finansiālie izdevumi par nepilngadīgas personas bez pavadības izmitināšanu

(1) Pašvaldības finansiālie izdevumi par Patvēruma likumā minētas nepilngadīgas personas bez pavadības izmitināšanu bērnu aprūpes iestādē vai audžuģimenē, ja šai personai nav patvēruma meklētāja, bēgļa vai alternatīvā statusa, tiek segti Patvēruma likumā par nepilngadīgas personas bez pavadības izmitināšanu bērnu aprūpes iestādē vai audžuģimenē noteiktajā kārtībā un apmērā.

(2) Šā panta pirmajā daļā minētai nepilngadīgai personai bez pavadības pašvaldība var nodrošināt izmitināšanu pie aizbildņa. Šajā gadījumā finansiālos izdevumus, kas atbilst pašvaldības saistošajos noteikumos paredzētajam apmēram, kāds tiek piešķirts aizbildnim, sedz Labklājības ministrija no kārtējam gadam šim mērķim piešķirtajiem valsts budžeta līdzekļiem, bet ne vairāk kā normatīvajos aktos noteiktajā apmērā izmaksāto pabalstu aizbildnībā esošā bērna uzturēšanai un atlīdzību par aizbildņa pienākumu pildīšanu. Minētos finansiālos izdevumus sedz šā panta pirmajā daļā noteiktajā kārtībā.

(12.12.2019. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 06.01.2020.)

75.pants. Bērna tikšanās ar dažādās valstīs dzīvojošiem vecākiem

(1) Bērnam, kura vecāki dzīvo citā valstī, ir tiesības regulāri, izņemot īpašus apstākļus, uzturēt ar viņiem personiskas attiecības un tiešus kontaktus (ar viņiem tikties). Attiecībā uz tiesībām vecākiem iebraukt valstī vai izbraukt no tās ir spēkā tikai tādi ierobežojumi, kas noteikti ar likumu un nepieciešami nacionālās drošības, sabiedriskās kārtības, iedzīvotāju veselības un tikumības vai citu personu tiesību un brīvību aizsardzībai.

(2) Mātei vai tēvam, kas dzīvo citā valstī, ir tiesības noteiktā kārtībā iebraukt Latvijā ģimenes apvienošanas nolūkā.

76.pants. Valsts robežas šķērsošana

(1) Bērns var šķērsot valsts robežu abu vecāku vai viena no tiem, vai aizbildņa, vai viņu pilnvarotas personas pavadībā. Obligātās izglītības vecumu sasniedzis bērns var šķērsot valsts robežu patstāvīgi ar abu vecāku vai viena no tiem, vai aizbildņa piekrišanu.

(2) Kārtību, kādā bērns šķērso valsts robežu, nosaka Ministru kabinets.

(18.05.2000. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 08.06.2000.)

XIII nodaļa. Administratīvie pārkāpumi bērnu tiesību aizsardzības jomā un kompetence administratīvo pārkāpumu procesā

(Nodaļa 12.12.2019. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 11.06.2020. likumu, kas stājas spēkā 23.06.2020. Nodaļas nosaukuma jaunā redakcijas stājas spēkā 01.07.2020. Sk. pārejas noteikumu 38. un 41. punktu)

77. pants. Ar alkoholiskajiem dzērieniem, citām apreibinošām vielām vai enerģijas dzērieniem saistīti pārkāpumi, kurus izdarījuši bērni

(1) Par enerģijas dzērienu lietošanu, ja to izdarījis bērns, piemēro brīdinājumu vai naudas sodu līdz trim naudas soda vienībām.

(2) Par alkoholisko dzērienu vai citu apreibinošu vielu lietošanu vai atrašanos alkoholisko dzērienu vai citu apreibinošu vielu ietekmē, ja to izdarījis bērns, piemēro brīdinājumu vai naudas sodu līdz septiņām naudas soda vienībām.

(3) Par alkoholisko dzērienu iegādāšanos vai glabāšanu, ja to izdarījis bērns, piemēro brīdinājumu vai naudas sodu līdz septiņām naudas soda vienībām.

(11.06.2020. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 23.06.2020. Panta jaunā redakcija stājas spēkā 01.07.2020. Sk. pārejas noteikumu 41. punktu)

78. pants. Ar tabakas izstrādājumiem, tabakas aizstājējproduktiem, augu smēķēšanas produktiem, elektroniskajām smēķēšanas ierīcēm un to uzpildes tvertnēm saistīti pārkāpumi, kurus izdarījuši bērni

(1) Par smēķēšanu, tabakas aizstājējproduktu vai bezdūmu tabakas izstrādājumu lietošanu, ja to izdarījis bērns, piemēro brīdinājumu vai naudas sodu līdz trim naudas soda vienībām.

(2) Par tabakas izstrādājumu, tabakas aizstājējproduktu, augu smēķēšanas produktu, elektronisko smēķēšanas ierīču vai to uzpildes tvertņu iegādāšanos vai glabāšanu, ja to izdarījis bērns, piemēro brīdinājumu vai naudas sodu līdz trim naudas soda vienībām.

(11.06.2020. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 20.04.2023. likumu, kas stājas spēkā 16.05.2023. Grozījumi pantā, kas nosaka administratīvo atbildību par tabakas aizstājējproduktu lietošanu, iegādāšanos vai

glabāšanu, ja to izdarījis bērns, kā arī par bērna iesaistīšanu tabakas aizstājējproduktu lietošanā, stājas spēkā 08.02.2024. Sk. pārejas noteikumu 53. punktu)

79. pants. Bērna iesaistīšana smēķēšanā, tabakas aizstājējproduktu vai bezdūmu tabakas izstrādājumu, alkoholisko dzērienu, citu apreibinošu vielu vai enerģijas dzērienu lietošanā

(1) Par bērna iesaistīšanu enerģijas dzērienu lietošanā piemēro brīdinājumu vai naudas sodu līdz četrdesmit naudas soda vienībām.

(2) Par bērna iesaistīšanu smēķēšanā, tabakas aizstājējproduktu vai bezdūmu tabakas izstrādājumu, alkoholisko dzērienu vai citu apreibinošu vielu lietošanā piemēro naudas sodu no septiņām līdz simt četrdesmit naudas soda vienībām.

(11.06.2020. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 20.04.2023. likumu, kas stājas spēkā 16.05.2023. Grozījumi pantā, kas nosaka administratīvo atbildību par tabakas aizstājējproduktu lietošanu, iegādāšanos vai glabāšanu, ja to izdarījis bērns, kā arī par bērna iesaistīšanu tabakas aizstājējproduktu lietošanā, stājas spēkā 08.02.2024. Sk. pārejas noteikumu 53. punktu)

80. pants. Bērna iesaistīšana ubagošanā

Par bērna iesaistīšanu vai izmantošanu ubagošanā, ja to izdarījusi pilngadīga persona, piemēro naudas sodu līdz simt četrdesmit naudas soda vienībām.

(12.12.2019. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 06.01.2020. Pants stājas spēkā 01.07.2020. Sk. pārejas noteikumu 38. punktu)

81. pants. Bērna pamešana novārtā, fiziska un emocionāla vardarbība pret bērnu

Par bērna pamešanu novārtā, fizisku vai emocionālu vardarbību pret bērnu piemēro brīdinājumu vai naudas sodu līdz simt četrdesmit naudas soda vienībām un aizliegumu uz laiku līdz diviem gadiem ieņemt tādu amatu, veikt tādu brīvprātīgo darbu un sniegt tādus pakalpojumus, kuru ietvaros var notikt tieša un ilgstoša vai regulāra saskarsme ar bērnu, vai bez tā.

(12.12.2019. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 11.11.2021. un 18.06.2026. likumu, kas stājas spēkā 14.07.2026.)

82. pants. Bērna nelikumīga iesaistīšana pasākumos

(1) Par tādu normatīvo aktu pārkāpšanu, kuri nosaka kārtību, kādā bērni iesaistāmi ar ārējā izskata demonstrēšanu saistītās aktivitātēs (pasākumos), piemēro brīdinājumu vai naudas sodu fiziskajai personai no divdesmit astoņām līdz septiņdesmit naudas soda vienībām, bet juridiskajai personai — no septiņdesmit līdz divsimt astoņdesmit naudas soda vienībām.

(2) Par bērna iesaistīšanu skaistumkonkursā vai citā pasākumā, kurā tiek vērtēts vienīgi viņa ārējais izskats, piemēro naudas sodu fiziskajai personai no septiņdesmit līdz simt četrdesmit naudas soda vienībām, bet juridiskajai personai — no simt četrdesmit līdz četrsimt divdesmit naudas soda vienībām.

(12.12.2019. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 06.01.2020. Pants stājas spēkā 01.07.2020. Sk. pārejas noteikumu 38. punktu)

83. pants. Bērna atstāšana bez uzraudzības

(1) Par septiņu gadu vecumu nesasnieguša bērna atstāšanu bez uzraudzības, ja to izdarījusi persona, kura

atbildīga par bērna uzraudzību, piemēro brīdinājumu vai naudas sodu līdz četrdesmit divām naudas soda vienībām.

(2) Par bērna uzraudzīšanu, atrodoties alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošo vielu ietekmē, kas var ierobežot spējas nodrošināt bērna drošību un aizsardzību no iespējamiem bērna dzīvības un veselības apdraudējumiem, ja to izdarījusi persona, kura atbildīga par bērna uzraudzību, piemēro brīdinājumu vai naudas sodu līdz četrdesmit divām naudas soda vienībām.

(12.12.2019. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 06.01.2020. Pants stājas spēkā 01.07.2020. Sk. pārejas noteikumu 38. punktu)

84. pants. Bērna uzraudzības pakalpojumu sniegšanas prasību neievērošana

Par bērna uzraudzības pakalpojumu sniegšanas prasību neievērošanu, ja saistībā ar to bērnam iestājušās vai varēja iestāties negatīvas sekas, piemēro brīdinājumu vai naudas sodu fiziskajai personai līdz četrdesmit divām naudas soda vienībām, bet juridiskajai personai — no četrpadsmit līdz septiņdesmit naudas soda vienībām.

(12.12.2019. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 06.01.2020. Pants stājas spēkā 01.07.2020. Sk. pārejas noteikumu 38. punktu)

85. pants. Bērna aprūpes pienākumu nepildīšana

Par bērna aprūpes pienākumu nepildīšanu vecākiem, personai, kuras aprūpē bērns ir nodots ar bāriņtiesas lēmumu, vai personai, kura nodrošina bērna īslaicīgu aprūpi, piemēro brīdinājumu vai naudas sodu līdz četrdesmit divām naudas soda vienībām.

(12.12.2019. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 06.01.2020. Pants stājas spēkā 01.07.2020. Sk. pārejas noteikumu 38. punktu)

86. pants. Drošības prasību neievērošana attiecībā uz bērna atrašanos publiskas izklaides, sporta vai atpūtas vietā

Par bērna, kurš nav sasniedzis 16 gadu vecumu, ielaišanu vai pieļaušanu, ka viņš atrodas nakts laikā izklaides, sporta vai atpūtas vietā, kur ir kontrolēta ieeja un tiek piedāvāti publiski izklaides, sporta vai atpūtas pasākumi, bez pilngadīgas personas, kura atbildīga par bērna uzraudzību, klātbūtnes piemēro brīdinājumu vai naudas sodu izklaides, sporta vai atpūtas pasākumu organizatoram fiziskajai personai līdz piecdesmit sešām naudas soda vienībām, bet juridiskajai personai — līdz divsimt astoņdesmit naudas soda vienībām.

(12.12.2019. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 06.01.2020. Pants stājas spēkā 01.07.2020. Sk. pārejas noteikumu 38. punktu)

87. pants. Bērna, kurš nav sasniedzis 16 gadu vecumu, atrašanās publiskā vietā nakts laikā bez pilngadīgas personas, kura atbildīga par bērna uzraudzību, klātbūtnes

Par bērna, kurš nav sasniedzis 16 gadu vecumu, atrašanos publiskā vietā nakts laikā bez pilngadīgas personas, kura atbildīga par bērna uzraudzību, klātbūtnes piemēro brīdinājumu vai naudas sodu līdz četrpadsmit naudas soda vienībām.

(12.12.2019. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 06.01.2020. Pants stājas spēkā 01.07.2020. Sk. pārejas noteikumu 38. punktu)

88. pants. Kompetence administratīvo pārkāpumu procesā

(1) Administratīvā pārkāpuma procesu par šā likuma 81. pantā minētajiem pārkāpumiem, ko izdarījušas valsts un pašvaldību institūciju amatpersonas vai darbinieki, un 82. pantā minētajiem pārkāpumiem veic Bērnu aizsardzības

centrs.

(2) Administratīvā pārkāpuma procesu par šā likuma 77., 78., 79., 80., 81. (par pārkāpumiem, ko izdarījušas personas, kas nav valsts un pašvaldību institūciju amatpersonas vai darbinieki), 83., 84., 85., 86. un 87. pantā minētajiem pārkāpumiem līdz administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanai veic Valsts policija vai pašvaldības policija. Administratīvā pārkāpuma lietu izskata pašvaldības administratīvā komisija vai apakškomisija.

(12.12.2019. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 07.12.2023. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2024. Sk. pārejas noteikumu 54. punktu)

Pārejas noteikumi

1.Ministru kabinets:

līdz 2000.gada 31.decembrim iesniedz Saeimai likumprojektus par nepieciešamajiem grozījumiem citos likumos;

līdz 2000.gada 31.decembrim iesniedz Saeimai likumprojektu par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem.

(09.03.2000. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 31.10.2002. likumu, kas stājas spēkā 22.11.2002.)

2. Šā likuma 29.panta trešā daļa, kas paredz mātes uzņemšanu zīdaiņu namā kopā ar bērnu, stājas spēkā 1999.gada 31.decembrī.

3. Šā likuma 64.panta izpildei pašvaldība divu mēnešu laikā pēc likuma spēkā stāšanās paziņo policijas iestādēm, kurās bērnu aprūpes iestādēs vai audžuģimenēs var ievietot bērnus, kam nepieciešama palīdzība.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000. likumu, kas stājas spēkā 11.04.2000.)

4. Centrālā statistikas pārvalde kopā ar Iekšlietu ministriju, Izglītības un zinātnes ministriju, Labklājības ministriju, Tieslietu ministriju, īpašu uzdevumu ministru valsts pārvaldes un pašvaldību lietās un pašvaldībām līdz 2000.gada 1.jūnijam izstrādā un apstiprina vienotu statistisko pārskatu sistēmu bērna tiesību aizsardzības jautājumos.

(09.03.2000. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 11.04.2000.)

5. Šā likuma 27.panta piektā daļa stājas spēkā 2001.gada 1.janvārī.

(09.03.2000. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 11.04.2000.)

6. Šā likuma 11.panta otrās daļas noteikumi par bērna tiesībām uz bezmaksas pirmsskolas sagatavošanu stājas spēkā 2001.gada 1.janvārī.

(09.03.2000. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 11.04.2000.)

7. Ministru kabinets līdz 2000.gada 1.jūlijam izdod noteikumus par kārtību, kādā bērns šķērso valsts robežu.

(18.05.2000. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 08.06.2000.)

8. *(Izslēgts ar 19.10.2006. likumu, kas stājas spēkā 15.11.2006.)*

9. Šā likuma 67.^{1} panta noteikums par statistiskās informācijas sniegšanu attiecībā uz ielas bērniem stājas spēkā

2005.gada 1.janvārī.

(15.05.2003. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 17.06.2003.)

10. Ministru kabinets līdz 2005.gada 1.jūnijam izdod šā likuma 12.panta ceturtajā daļā, 20.panta pirmajā daļā, 30.panta pirmajā daļā un 50.panta devītajā daļā paredzētos noteikumus.

(17.03.2005. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 15.04.2005.)

11. Līdz Ministru kabineta noteikumu spēkā stāšanās dienai, bet ne ilgāk kā līdz 2005.gada 1.jūnijam ir spēkā Ministru kabineta 1995.gada 2.decembra noteikumi Nr.348 "Noteikumi par erotiska un pornogrāfiska rakstura materiālu ievešanu, izgatavošanu, izplatīšanu, publisku demonstrēšanu vai reklamēšanu".

(17.03.2005. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 15.04.2005.)

12. *(Izslēgts ar 29.06.2008. likumu, kas stājas spēkā 29.07.2008.)*

13. Grozījumi šā likuma 65.^{2} pantā (par vārdu "Valsts cilvēktiesību birojs" aizstāšanu ar vārdiem "Tiesībsarga birojs") un 67.^{1} pantā (par papildināšanu ar vārdiem "un Tiesībsarga birojam") stājas spēkā 2007.gada 1.janvārī.

(19.10.2006. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 15.11.2006.)

14. Šā likuma grozījumi par 45.panta izslēgšanu un likuma papildināšanu ar 45.^{1}, 45.^{2}, 45.^{3} un 45.^{4} pantu stājas spēkā 2008.gada 1.oktobrī.

(29.06.2008. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 29.07.2008.)

15. Ministru kabinets līdz 2008.gada 1.oktobrim izdod šā likuma 31.panta ceturtajā daļā minētos noteikumus. Līdz attiecīgo noteikumu spēkā stāšanās dienai, bet ne ilgāk kā līdz 2008.gada 1.oktobrim piemērojami Ministru kabineta 2003.gada 9.septembra noteikumi Nr.512 “Noteikumi par adopcijas reģistru”, ciktāl tie nav pretrunā ar šo likumu.

(29.06.2008. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 29.07.2008.)

16. Šā likuma grozījumi par 48.panta piektās daļas un 49.panta trešās daļas papildināšanu ar trešo teikumu stājas spēkā 2010.gada 1.janvārī.

(29.06.2008. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 29.07.2008.)

17. Šā likuma 50.^{1} panta ceturtā daļa stājas spēkā 2009.gada 1.janvārī. Līdz attiecīgās normas spēkā stāšanās dienai Ministru kabinets izdod tajā minētos noteikumus.

(29.06.2008. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 29.07.2008.)

18. Šā likuma grozījumi par 66.panta pirmās daļas un 67.panta pirmās daļas izteikšanu jaunā redakcijā, kā arī par 66.panta ceturtās daļas izslēgšanu stājas spēkā 2009.gada 1.jūlijā.

(29.06.2008. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 29.07.2008.)

19. Šā likuma 64.panta 4.punkts stājas spēkā 2012.gada 1.aprīlī.

(01.07.2011. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 03.08.2011.)

20. Ministru kabinets līdz 2013.gada 1.septembrim izdod šā likuma 67.^{2} panta septītajā daļā paredzētos noteikumus. Līdz minēto Ministru kabineta noteikumu spēkā stāšanās dienai piemērojami Ministru kabineta 2012.gada 22.maija noteikumi Nr.348 "Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēmas noteikumi", ciktāl tie nav pretrunā ar šo likumu.

(30.05.2013. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 04.07.2013.)

21. Ministru kabinets līdz 2013.gada 31.decembrim izdod noteikumus par kārtību, kādā policija noskaidro, vai bērnam ir īpašas vajadzības, un pieaicina kompetentu speciālistu, kā arī par kārtību, kādā policija nodrošina apstākļus bērna īpašo vajadzību apmierināšanai.

(30.05.2013. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 04.07.2013.)

22. Grozījumi likuma 50.^{3} panta ceturtajā daļā, kas paredz, ka Ministru kabinets nosaka prasības bērnu uzraudzības pakalpojumu sniedzējam (tā darbiniekiem), stājas spēkā 2013.gada 1.septembrī.

(30.05.2013. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 04.07.2013.)

23. Ministru kabinets līdz 2014.gada 31.martam izdod šā likuma 30.panta pirmajā daļā paredzētos noteikumus. Līdz šā likuma 30.panta pirmajā daļā paredzēto Ministru kabineta noteikumu spēkā stāšanās dienai piemērojami Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumi Nr.1536 "Noteikumi par ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu samaksas kārtību un apmēru", ciktāl tie nav pretrunā ar šo likumu.

(30.05.2013. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 04.07.2013.)

24. Bērns, kura vecākiem ar bāriņtiesas lēmumu līdz 2012.gada 31.decembrim ir atņemtas aprūpes tiesības, no 2013.gada 1.janvāra līdz laikam, kad bāriņtiesa lems par aizgādības tiesību atjaunošanu vai prasības celšanu tiesā par aizgādības tiesību atņemšanu, ir bez vecāku gādības palicis bērns.

(30.05.2013. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 04.07.2013.)

25. Šā likuma 5.^{1} panta pirmās daļas 1., 2., 3., 4., 5., 7., 8., 9., 10., 12., 13., 15., 16., 18., 19. un 20.punktā minētās personas, kuras nav apguvušas speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, tās apgūst ne vēlāk kā līdz 2014.gada 31.decembrim.

(06.03.2014. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 08.04.2014.)

26. Šā likuma 5.^{1} panta 1.^{1} daļā minētās speciālās zināšanas šā likuma 5.^{1} panta pirmās daļas 6., 11., 14. un 17.punktā minētās personas, kā arī šā likuma 5.^{1} panta pirmās daļas 19.^{1} punktā minētās personas, kuras pārstāv vai aizstāv nepilngadīgos kriminālprocesā, apgūst ne vēlāk kā līdz 2017.gada 31.decembrim.

(06.03.2014. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 08.04.2014.)

27. Šā likuma 5.^{1} panta pirmās daļas 19.^{1} punktā minētās personas, kuras nepārstāv vai neaizstāv nepilngadīgos kriminālprocesā, bet pārstāv nepilngadīgos administratīvajā procesā, civilprocesā vai Satversmes tiesas procesā, kā arī pārstāv vai aizstāv nepilngadīgos administratīvā pārkāpuma procesā, speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā apgūst ne vēlāk kā līdz 2020. gada 31. martam.

(12.12.2019. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 06.01.2020.)

28. Personas, kuras nav apguvušas speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, ir tiesīgas veikt darba, dienesta vai profesionālos pienākumus, kas ietver darbu ar nepilngadīgajiem vai nepilngadīgo interešu pārstāvību vai aizstāvību, līdz šo pārejas noteikumu 25., 26. un 27. punktā noteiktā termiņa beigām.

(12.12.2019. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 06.01.2020.)

29. Līdz 2014.gada 31.decembrim attiecīgi darba devējs, iestādes vadītājs un Izglītības kvalitātes valsts dienests nodrošina šā likuma 50.[1] panta trešajā daļā, 50.[3] panta otrajā daļā un 72.panta piektajā daļā minēto personu atbilstību šā likuma 72.panta prasībām.

(06.03.2014. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 08.04.2014.)

30. Ja pašvaldības saistošajos noteikumos ir citāda daudzbērnu ģimenes definīcija nekā šā likuma 1.panta 16.punktā, tad piemērojama pašvaldības saistošajos noteikumos dotā definīcija, bet ne ilgāk kā līdz 2016.gada 31.decembrim.

(26.11.2015. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 29.12.2015.)

31. Grozījumi šā likuma 1.panta 16.punktā, 26.panta nosaukumā (par panta nosaukuma izteikšanu jaunā redakcijā) un šā panta sestā daļa stājas spēkā 2016.gada 1.janvārī.

(26.11.2015. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 29.12.2015.)

32. Ministru kabinets līdz 2015.gada 31.decembrim izdod šā likuma 26.panta sestajā daļā paredzētos noteikumus.

(26.11.2015. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 29.12.2015.)

33. Ministru kabinets līdz 2017. gada 31. jūlijam izdod šā likuma 6. panta trešajā daļā paredzētos noteikumus.

(02.03.2017. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 28.03.2017.)

34. Šā likuma 5.[1] panta pirmās daļas 2. punktā minētās personas, ja tās pašvaldības domes uzdevumā nodrošina juridisko atbalstu bāriņtiesai lēmuma sagatavošanā un citu bāriņtiesai noteikto uzdevumu izpildē, un 19.[2] punktā minētās personas speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā apgūst ne vēlāk kā līdz 2020. gada 31. decembrim.

(03.05.2018. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.06.2018.)

35. Šā likuma grozījumi par 27. panta trešās daļas izteikšanu jaunā redakcijā un 3.[1] daļas izslēgšanu, kā arī šā likuma grozījumi par 45.[4] panta otrās daļas izteikšanu jaunā redakcijā un papildināšanu ar 2.[1] un 2.[2] daļu stājas spēkā 2018. gada 1. septembrī.

(03.05.2018. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.06.2018.)

36. Šā likuma grozījumi, kas paredz papildināt 72. panta piekto daļu ar 4. punktu un papildināt sesto daļu, stājas spēkā vienlaikus ar atbilstošiem grozījumiem Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 172.[2] pantā saistībā ar maksimālā soda palielināšanu un brīdinājuma piemērošanu attiecīgo pārkāpumu izdarījušām valsts vai pašvaldību institūciju amatpersonām vai darbiniekiem. Šā likuma 72. panta piektās daļas 4. punktā noteiktais ierobežojums nav attiecināms uz personām, kuras par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 172.[2] pantā noteikto pārkāpumu sodītas ar naudas sodu pirms šīs normas spēkā stāšanās dienas.

(03.05.2018. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.06.2018.)

37. Šā likuma 5.[1] panta pirmās daļas 15. punktā minētās Bērnu aizsardzības centra amatpersonas, kuras nav apguvušas speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, tās apgūst ne vēlāk kā līdz 2020. gada 31. martam.

(12.12.2019. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 07.12.2023. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2024. Sk.

pārejas noteikumu 54. punktu)

38. Grozījums šā likuma 24. pantā par sestās daļas izteikšanu jaunā redakcijā, grozījums šā likuma 58. panta otrās daļas 6. punktā, grozījums šā likuma 59. panta pirmajā daļā par 2. punkta izteikšanu jaunā redakcijā, grozījumi šā likuma 67.^{2} panta ceturtās daļas otrajā teikumā un 72. panta piektās daļas 4. punktā un sestajā un septītajā daļā, kā arī XIII nodaļa stājas spēkā vienlaikus ar Administratīvās atbildības likumu.

(12.12.2019. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 06.01.2020.)

39. Ministru kabinets līdz 2020. gada 30. jūnijam izdod šā likuma 31. panta ceturtajā daļā paredzētos Ministru kabineta noteikumus. Līdz attiecīgo noteikumu spēkā stāšanās dienai, bet ne ilgāk kā līdz 2020. gada 30. jūnijam piemērojami Ministru kabineta 2008. gada 29. septembra noteikumi Nr. 794 "Kārtība, kādā nodrošina adoptējamo bērnu un to personu uzskaiti, kuras vēlas adoptēt bērnu", ciktāl tie nav pretrunā ar šo likumu.

(12.12.2019. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 06.01.2020.)

40. Šā likuma 5.^{1} panta pirmās daļas 7. punktā minēto pašvaldību administratīvo komisiju vai pašvaldību administratīvo komisiju bērnu lietu apakškomisiju priekšsēdētāju vietnieki un locekļi, kuri nav apguvuši speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, tās apgūst ne vēlāk kā līdz 2020. gada 30. novembrim.

(11.06.2020. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 23.06.2020.)

41. Šā likuma grozījums par XIII nodaļas nosaukuma izteikšanu jaunā redakcijā, kā arī 77., 78. un 79. panta jaunā redakcija stājas spēkā vienlaikus ar Administratīvās atbildības likumu.

(11.06.2020. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 23.06.2020.)

42. Grozījums šā likuma 11. panta pirmajā daļā par visu bērnu speciālo vajadzību izvērtējumu stājas spēkā 2021. gada 1. septembrī.

(01.10.2020. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 28.10.2020.)

43. Grozījums šā likuma 12. panta otrajā daļā stājas spēkā 2021. gada 1. jūlijā.

(01.10.2020. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 28.10.2020.)

44. Šā likuma 26. panta septītā daļa stājas spēkā 2021. gada 1. maijā un ir spēkā līdz 2021. gada 31. decembrim. Šajā periodā likumā paredzētie atbalsta pasākumi ģimenēm, kuru aprūpē ir bērns ar invaliditāti vai persona, kura nav sasniegusi 24 gadu vecumu, ja tai ir noteikta I vai II invaliditātes grupa, tiek finansēti atbilstoši likuma "Par valsts budžetu 2021. gadam" 53. pantā noteiktajam no resora "74. Gadskārtējā valsts budžeta izpildes procesā pārdalāmais finansējums" programmā 11.00.00 "Demogrāfijas pasākumi" rezervētā finansējuma.

(25.02.2021. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 03.03.2021.)

45. Šā likuma 5.^{1} panta pirmās daļas 19.^{4} punktā minētās personas speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā apgūst ne vēlāk kā līdz 2023. gada 31. decembrim.

(11.11.2021. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 08.12.2021.)

46. Ministru kabinets līdz 2022. gada 30. jūnijam izdara grozījumus Ministru kabineta 2021. gada 1. jūnija noteikumos Nr. 352 "Latvijas Goda ģimenes apliecības programmas īstenošanas kārtība" atbilstoši grozījumiem šā likuma 26. panta sestajā daļā. Līdz attiecīgo grozījumu spēkā stāšanās dienai, bet ne ilgāk kā līdz 2022. gada 30. jūnijam piemērojami Ministru kabineta 2021. gada 1. jūnija noteikumi Nr. 352 "Latvijas Goda ģimenes apliecības

programmas īstenošanas kārtība", ciktāl tie nav pretrunā ar šo likumu.

(16.11.2021. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2022.)

47. Līdz 2022. gada 30. jūnijam uzsāktās ārvalstu adopcijas procesa lietās piemērojami normatīvie akti, kas bija spēkā šā procesa uzsākšanas brīdī.

(16.12.2021. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.07.2022.)

48. Ministru kabinets līdz 2022. gada 30. jūnijam izdod šā likuma 31. panta piektajā daļā paredzētos noteikumus.

(16.12.2021. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.07.2022.)

49. Persona, kuru bāriņtiesa iecēlusi par aizbildni līdz 2023. gada 31. martam, apgūst mācību programmu aizbildņiem, ja aizbildnis izteicis šādu vēlmi vai bāriņtiesa, izvērtējot aizbildņa rīcību bērna personisko un mantisko tiesību un interešu nodrošināšanā, ir konstatējusi šādu nepieciešamību.

(08.03.2023. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.04.2023.)

50. Šā likuma grozījums par tā papildināšanu ar 52.^{1} un 52.^{2} pantu stājas spēkā 2023. gada 1. jūnijā.

(20.04.2023. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 16.05.2023.)

51. Šā likuma grozījums par 26. panta papildināšanu ar astoto daļu stājas spēkā 2023. gada 1. oktobrī.

(20.04.2023. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 16.05.2023.)

52. Šā likuma grozījums par 52. panta papildināšanu ar 1.^{1}, 1.^{2} un 1.^{3} daļu stājas spēkā 2024. gada 1. jūlijā.

(20.04.2023. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 16.05.2023.)

53. Šā likuma grozījumi par 48. panta pirmās daļas pirmā teikuma un ceturtās daļas izteikšanu jaunā redakcijā un grozījumi otrajā un trešajā daļā par bērna aizsardzību no tabakas aizstājējproduktu lietošanas ietekmes, kā arī grozījumi šā likuma 78. un 79. pantā, kas nosaka administratīvo atbildību par tabakas aizstājējproduktu lietošanu, iegādāšanos vai glabāšanu, ja to izdarījis bērns, kā arī par bērna iesaistīšanu tabakas aizstājējproduktu lietošanā, stājas spēkā vienlaikus ar attiecīgajiem grozījumiem Tabakas izstrādājumu, augu smēķēšanas produktu, elektronisko smēķēšanas ierīču un to šķidrumu aprites likumā, kas paredz aprites prasības un ierobežojumus attiecībā uz tabakas aizstājējproduktiem.

(20.04.2023. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 16.05.2023.)

54. Līdz attiecīgu grozījumu izdarīšanai citos normatīvajos aktos lietotais termins "Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija" (attiecīgā locījumā) atbilst šajā likumā lietotajam terminam "Bērnu aizsardzības centrs" (attiecīgā locījumā).

(07.12.2023. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2024.)

55. Šā likuma 5.^{1} panta ceturtā daļa stājas spēkā 2025. gada 1. maijā.

(28.11.2024. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 26.12.2024.)

56. Šā likuma 5.^{1} panta pirmās daļas 15. punktā minētie Bērnu aizsardzības centra darbinieki, kuri iesaistīti bērnu aizsardzības nodrošināšanā un kuri nav apguvuši speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, tās apgūst ne vēlāk kā līdz 2025. gada 31. decembrim.

(28.11.2024. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 26.12.2024.)

57. Šā likuma 72. panta 6.[1] daļa nav attiecināma uz tām personām, kuras ir administratīvi sodītas par pamešanu novārtā, fizisku vai emocionālu vardarbību pret bērnu līdz dienai, kad stājas spēkā grozījums šā likuma 81. pantā par sankcijas papildināšanu ar papildsodu ieņemt tādu amatu, veikt tādu brīvprātīgo darbu un sniegt tādus pakalpojumus, kuru ietvaros var notikt tieša un ilgstoša vai regulāra saskarsme ar bērnu.

(18.06.2026. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 14.07.2026.)

58. Attiecībā uz personām, kuras līdz dienai, kad stājas spēkā grozījums šā likuma 72. pantā par tā piektās daļas 4. punkta izslēgšanu, ir izdarījušas šā likuma 81. pantā minēto pārkāpumu, trīs gadus no dienas, kad stājies spēkā nolēmums par administratīvā soda piemērošanu, ir piemērojams nodarbinātības ierobežojums, kas noteikts tiesiskajā regulējumā, kurš bija spēkā līdz šā grozījuma spēkā stāšanās dienai. Šādu personu var nodarbināt šā likuma 72. panta pirmajā daļā minētajās nodarbinātības vietās pirms minētā termiņa beigām, ja tā normatīvajos aktos par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu no vardarbības cietušām un vardarbību veikušām pilngadīgām personām noteiktajā kārtībā ir pabeigusi saņemt vardarbīgas uzvedības mazināšanas pakalpojumu.

(18.06.2026. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 14.07.2026.)

59. Grozījumi šā likuma 11. panta pirmajā daļā par otrā teikuma izteikšanu jaunā redakcijā un 12. panta otrajā daļā par otrā teikuma izslēgšanu, kā arī šā likuma 12. panta 2.[1] daļa stājas spēkā 2028. gada 1. jūlijā.

(01.10.2026. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 28.10.2026. Minētie grozījumi iekļauti likuma redakcijā uz 01.07.2028.)

60. Lai nodrošinātu iespēju laikus identificēt bērnu attīstības riskus, sekmētu bērna individuālajām vajadzībām atbilstošu veselības aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu, kā arī atbalsta pasākumu izglītības iestādēs plānošanu un sniegšanu, pašvaldības sadarbībā ar Valsts kanceleju no 2026. gada 1. decembra līdz 2029. gada 31. decembrim īsteno bērna agrīnās attīstības izvērtējuma izmēģinājumprojektu. Par dalību izmēģinājumprojektā pašvaldības slēdz sadarbības līgumu. Izmēģinājumprojekts tiek īstenots šādos posmos:

1) bērna agrīnās attīstības izvērtēšanas metodikas ieviešanas posms — no 2026. gada 1. decembra līdz 2028. gada 30. jūnijam;

2) bērnu attīstības multiprofesionālo komandu izveides un darbības posms — no 2027. gada 1. februāra līdz 2029. gada 31. decembrim.

(01.10.2026. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 28.10.2026.)

61. Pašvaldībās, kuras ir noslēgušas sadarbības līgumu par dalību šā likuma pārejas noteikumu 60. punktā minētajā izmēģinājumprojektā, no 2026. gada 1. decembra līdz 2028. gada 30. jūnijam bērna attīstības izvērtēšanai pie ģimenes ārsta un speciālo vajadzību izvērtēšanai pirmsskolas izglītības programmas apguvē piemēro šā likuma 11. panta pirmās daļas, 12. panta otrās un 2.[1] daļas, kā arī Izglītības likuma, Vispārējās izglītības likuma, Starptautisko skolu likuma un Pacientu tiesību likuma noteikumus redakcijā, kas stājas spēkā 2028. gada 1. jūlijā. Ministru kabinets līdz 2026. gada 30. novembrim izdod šā likuma 56.[1] panta otrajā daļā minētos noteikumus un nosaka šā likuma pārejas noteikumu 60. punktā minētajā izmēģinājumprojektā paredzēto bērna agrīnās attīstības izvērtēšanas metodiku.

(01.10.2026. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 28.10.2026.)

62. Ministru kabinets līdz 2028. gada 31. janvārim iesniedz Saeimai ziņojumu par bērna agrīnās attīstības izvērtēšanas metodikas ieviešanas rezultātiem, kā arī, ja nepieciešams, sagatavo un iesniedz attiecīgus normatīvo aktu grozījumus.

(01.10.2026. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 28.10.2026.)

63. Šā likuma pārejas noteikumu 60. punktā minētā izmēģinājumprojekta ietvaros pašvaldības sadarbībā ar Valsts kanceleju no 2027. gada 1. februāra līdz 2029. gada 31. decembrim var izveidot bērnu attīstības multiprofesionālās komandas starpdisciplināram un starpsektorālam darbam ar bērniem, kuriem konstatēti augsti attīstības riski. Pašvaldība var deleģēt bērnu attīstības multiprofesionālajai komandai atsevišķu pašvaldības uzdevumu veikšanu saistībā ar pašvaldības pienākumu nodrošināt bērnu individuālajām vajadzībām atbilstošo veselības aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu, kā arī atbalsta pasākumu izglītības iestādēs plānošanu un sniegšanu. Ministru kabinets līdz 2027. gada 31. janvārim nosaka prasības un kārtību bērnu attīstības multiprofesionālo komandu izveidei un darbībai.

(01.10.2026. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 28.10.2026.)

64. Ministru kabinets līdz 2030. gada 31. martam iesniedz Saeimai ziņojumu par bērnu attīstības multiprofesionālo komandu izveidi un turpmāko darbību, kā arī, ja nepieciešams, sagatavo un iesniedz attiecīgus normatīvo aktu grozījumus.

(01.10.2026. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 28.10.2026.)

Informatīva atsauce uz Eiropas Savienības direktīvām

(06.03.2014. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 26.11.2015. un 28.11.2024. likumu, kas stājas spēkā 26.12.2024.)

Likumā iekļautas tiesību normas, kas izriet no:

1) Eiropas Parlamenta un Padomes 2011.gada 13.decembra direktīvas 2011/93/ES par seksuālas vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālas izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu, un ar kuru aizstāj Padomes pamatlēmumu 2004/68/TI;

2) Eiropas Parlamenta un Padomes 2011.gada 13.decembra direktīvas 2011/95/ES par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu;

3) Eiropas Parlamenta un Padomes 2012.gada 25.oktobra direktīvas 2012/29/ES, ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI;

4) Eiropas Parlamenta un Padomes 2013.gada 26.jūnija direktīvas 2013/32/ES par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta versija);

5) Eiropas Parlamenta un Padomes 2013.gada 26.jūnija direktīvas 2013/33/ES, ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai (pārstrādāta redakcija);

6) Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 11. maija direktīvas (ES) 2016/800 par procesuālajām garantijām bērniem, kuri ir aizdomās turētie vai apsūdzētie kriminālprocesā.

Likums Saeimā pieņemts 1998.gada 19.jūnijā.

Valsts prezidents G.Ulmanis

Rīgā 1998.gada 8.jūlijā

© Oficiālais izdevējs "Latvijas Vēstnesis"